

**WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MIECZYŚLAW ŁUCZAK**

KON – 410.002.01.2016

P/16/032

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P16/032 – Realizacja zadań wsparcia przez państwo-gospodarza w ramach zabezpieczenia ćwiczeń sił NATO na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Departament Obrony Narodowej
<i>Kontrolerzy</i>	1. Arkadiusz Tulpan, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr 97675 z dnia 28 grudnia 2015 r. 2. Beata Bogucka, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 97674 z dnia 28 grudnia 2015 r.
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Ministerstwo Obrony Narodowej, ul. Al. Niepodległości 218, 00-911 Warszawa.
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Pan Antoni Macierewicz Minister Obrony Narodowej od 16 listopada 2015 r., poprzednio od 2 sierpnia 2011 r. Ministrem Obrony Narodowej był Pan Tomasz Siemoniak.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	(dowód: akta kontroli, str. 1-5) Rok 2015 oraz zdarzenia wcześniejsze i późniejsze mające związek z ustaleniami badanego zakresu kontroli. Użyte w wystąpieniu pokontrolnym skróty oznaczają: <ul style="list-style-type: none"> • decyzja Nr 447/MON – decyzja Nr 447/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS)¹, • DSiPO - Departament Strategii i Planowania Obronnego MON, • DK MON – Departament Kontroli MON, • Minister – Minister Obrony Narodowej, • Pełnomocnik ds. HNS – Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej ds. HNS Szef Zarządu Logistyki – P4 Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, • POO – Pozamilitarne Ogniwa Obronne, • Porozumienie Techniczne (TA)² – Porozumienie Techniczne, • Protokół ustaleń – Protokół ustaleń Nr 28/2001-19-23 z Posiedzenia Rady Ministrów w dniach 17 i 18 lipca 2001 r.³, • RON – komórki i jednostki organizacyjne resortu obrony narodowej, • wsparcie przez państwo-gospodarza⁴ – HNS (ang. Host Nation Support).

¹ Dz. Urz. MON z 2014 r. poz. 5.

² Porozumienie Techniczne (ang. Technical Arrangement) to porozumienie dwustronne dotyczące określonej operacji (ćwiczenia) NATO, które określa obowiązki oraz procedury dotyczące realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza na rzecz Dowódcy NATO i państw wysyłających.

³ Dotyczący organizacyjnego przygotowania narodowych zasobów obronnych do wsparcia Sił Zbrojnych państw – członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przemieszczających się przez to terytorium.

II. Ocena kontrolowanej działalności⁵

Na podstawie kontroli realizacji zadań HNS podczas ćwiczeń sojuszniczych (międzynarodowych) pk. „Baltops 15”, „Saber Strike 15” i „Noble Jump 15”, których głównym celem było przygotowanie sił sojuszniczych do reagowania na wyzwania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego w regionie obejmującym Polskę i państwa bałtyckie - NIK oceniła, że Minister prawidłowo wykonywał działania państwa na rzecz zapewnienia wsparcia przez państwo-gospodarza udzielanego wojskom sojuszniczym przemieszczającym się i przebywającym na terytorium RP.

Minister dokonał podziału zadań wsparcia przez państwo-gospodarza dla poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych Resortu Obrony Narodowej uczestniczących w tym obszarze działania. W regulaminach organizacyjnych, decyzjach i zakresach zadań określone zostały zadania komórek i jednostek organizacyjnych RON odpowiedzialnych za zapewnienie wsparcia przez państwo-gospodarza oraz zidentyfikowano dla nich zadania służące realizacji tego celu. Minister dysponował kadrami przygotowanymi do realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza.

Procedury wewnętrzne, określone przez Ministra i podległe organy, w postaci decyzji, doktryn, instrukcji regulowały sposób wykonania zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. NIK stwierdza jednak, że niektóre z nich nie były dostosowane do obowiązującego stanu prawnego i istniejących aktualnie struktur organizacyjnych resortu obrony narodowej.

Pełnomocnik ds. HNS dbał o podnoszenie umiejętności pracowników i jakości wykonywanych zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. Regularnie organizował szkolenia i kursy włączając w nie struktury pozamilitarne, przeprowadzał warsztaty szkoleniowe oraz aktywnie współpracował ze strukturami pozamilitarnymi, które zajmowały się zadaniami HNS lub będą je w przyszłości realizować. Pełnomocnik ds. HNS prowadził również Centralną Bazę Danych na potrzeby systemu HNS umożliwiającą utrzymywanie i przetwarzanie zgromadzonych danych.

Pomimo istotnego znaczenia dla obronności kraju narodowego systemu HNS, nie zostały jednak uregulowane na poziomie ustawowym kompetencje Ministra Obrony Narodowej w zakresie koordynacji realizacji zadań HNS wynikające z umów międzynarodowych w okresie pokoju i kryzysu. W przepisach prawa powszechnie obowiązującego nie określono również zakresu pomocy cywilnej i wojskowej udzielanej przez państwo-gospodarza wojskom sojuszniczym w czasie pokoju, kryzysu i wojny, która powinna w szczególności uwzględniać rzeczywiste możliwości państwa-gospodarza, w tym priorytety narodowe. Na kwestię konieczności opracowania stosownych rozwiązań prawnych zwrócił uwagę Pełnomocnik ds. HNS podejmując w tym celu działania legislacyjne. Określone w Protokole ustaleń Rady Ministrów postanowienia odnośnie realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza nie stanowiły podstawy prawnej do działania organów administracji

⁴ W § 2 pkt 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 152, poz. 1599 ze zm.) określono, że przez zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza należy rozumieć cywilną i wojskową pomoc udzielaną przez Rzeczpospolitą Polską w czasie pokoju, kryzysu i wojny sojuszniczym siłom zbrojnym i organizacjom międzynarodowym, które są rozmieszczone, wykonują zadania lub przemieszczają się przez jej terytorium, realizowaną na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

publicznej, co wymaga podjęcia stosownych działań w zakresie uregulowania tego obszaru w przepisach prawa powszechnie obowiązującego.

Działania na rzecz wsparcia przez państwo-gospodarza nie zostały również odpowiednio przygotowane na poziomie instytucjonalnym, gdyż Pełnomocnik ds. HNS nie sprawował powierzonej funkcji w pełnym zakresie. W ocenie NIK istniejące rozwiązania proceduralne nie zapewniły Pełnomocnikowi ds. HNS uprawnień do monitorowania i sprawowania nadzoru nad jednostkami realizującymi zadania w zakresie HNS, co w zasadniczy sposób ograniczało jego działania. Ponadto Pełnomocnik ds. HNS nie był zobowiązany do informowania Ministra o realizowanych przedsięwzięciach w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza, jak i do monitorowania rozliczeń należności budżetowych, w tym zaległości z tytułu udzielonego wsparcia wojskom sojuszniczym.

W 2015 r. wzrosła częstotliwość realizacji ćwiczeń sojuszniczych na terytorium RP i według założeń ta tendencja wzrostu będzie się utrzymywać, co zwiększa zapotrzebowanie na zabezpieczenie wojsk ćwiczących. W ocenie NIK, aby sprostać wymaganiom w zakresie zadań HNS należy zainicjować zmiany legislacyjne w celu przyjęcia regulacji określających funkcjonowanie wsparcia przez państwo-gospodarza, w tym kompetencji Ministra Obrony Narodowej w zakresie koordynacji działań nad narodowym systemem HNS. Pojawia się również potrzeba wdrożenia rozwiązań rozszerzających kompetencje Pełnomocnika ds. HNS nad realizacją zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. Zdaniem NIK, regulacje te mogą być podstawą systemowych działań porządkujących obszar narodowego wsparcia przez państwo-gospodarza sił NATO, w tym tworzyć warunki pozwalające na międzyresortowe koordynowanie zadań HNS przez Ministra Obrony Narodowej.

Współpraca pomiędzy strukturami militarnymi i pozamilitarnymi, którą bezpośrednio zajmował się Pełnomocnik ds. HNS, przebiegała harmonijnie. Współpraca ta polegała w szczególności na wspólnym udzielaniu wsparcia ćwiczącym wojskom w zakresie przemieszczania sił NATO, udostępniania infrastruktury, opieki medycznej oraz na udziale tych struktur w organizowanych szkoleniach w celu podniesienia jakości wsparcia przez państwo-gospodarza.

Minister zapewnił warunki do przyjęcia i zabezpieczenia wojsk sił NATO zgodnie z ich wymaganiami w ramach możliwości państwa-gospodarza.

System nadzoru nie był w pełni skuteczny w zakresie działań dotyczących egzekwowania należności budżetowych z tytułu udzielonego wsparcia wojskom sojuszniczym. Skutki finansowe dla budżetu państwa na dzień 31 grudnia 2015 r. wyniosły ponad 30 mln zł, z tytułu należności budżetowych. Kontrola instytucjonalna MON nie obejmowała realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza przez okres ośmiu lat, pomimo że uprawnienie do przeprowadzania kontroli określono w regulacjach ustawowych i wewnętrznych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizowanie i koordynowanie zadań wsparcia państwa-gospodarza

Ramy regulacyjne wsparcia przez państwo-gospodarza

Opis stanu faktycznego

Zadania organów administracji rządowej w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS) zostały określone w Protokole ustaleń. Rada Ministrów zobowiązała organy administracji rządowej do wykonywania przedsięwzięć

przygotowawczych, zapewniających sprawne spełnianie przez Rzeczpospolitą Polską obowiązków państwa-gospodarza. Określiła również przedsięwzięcia przygotowawcze służące do realizacji zadań wsparcia ze strony państwa-gospodarza, świadczone na rzecz wojsk sojuszniczych przebywających na terytorium RP lub przemieszczających się przez to terytorium, m.in. takie jak: gromadzenie oraz aktualizację informacji i danych o narodowych zasobach obronnych niezarezerwowanych na mobilizacyjne i wojenne potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; zapewnienie zwiększonej dyspozycyjności personelu wytypowanych portów morskich i lotniczych, baz materiałowych i innych jednostek organizacyjnych rozwijanych na wypadek konieczności uruchomienia wysokiego poziomu realizacji zadań HNS; aktualizację obsady kadrowej przewidzianej w etatach wojennych jednostek organizacyjnych.

Rada Ministrów w Protokole ustaleń koordynację całokształtu przygotowań podejmowanych przez organy administracji rządowej oraz ogólny nadzór nad realizacją zadań HNS powierzyła Ministrowi Obrony Narodowej. Powyższe zadania z zakresu wsparcia przez państwo-gospodarza nie zostały określone w przepisach prawa powszechnie obowiązującego.

(dowód: akta kontroli, str. 6-8)

Uszczegółowienie podstawowych obowiązków powierzonych Ministrowi Protokołem ustaleń w zakresie warunków organizacyjno-funkcjonalnych systemu wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS) zostało dokonane w decyzji Nr 447/MON z dnia 31 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS). Powyższą decyzją Minister powierzył organizowanie i koordynowanie przedsięwzięć zapewniających realizację zadań w ramach systemu HNS Pełnomocnikowi Ministra Obrony Narodowej ds. HNS. Do szczegółowych zadań Pełnomocnika ds. HNS należało m.in.: reprezentowanie Ministra w kontaktach międzynarodowych dotyczących problematyki HNS, przedstawianie Ministrowi propozycji rozwiązań dotyczących organizacji i funkcjonowania systemu HNS; pełnienie funkcji Centralnego Punktu Kontaktowego HNS (CPK HNS); planowanie i organizowanie w resorcie obrony narodowej przedsięwzięć dotyczących realizacji zadań HNS; koordynowanie współpracy pomiędzy resortem obrony narodowej i pozamilitarną częścią systemu obronnego państwa w celu racjonalnego wykorzystania zasobów obronnych państwa na potrzeby systemu HNS; utrzymywanie współpracy międzynarodowej z państwami i instytucjami Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej w zakresie HNS; współdziałanie z komórkami i jednostkami organizacyjnymi RON oraz, za pośrednictwem DSiPO, z pozamilitarnymi strukturami obronnymi odnośnie realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza; współuczestniczenie w określaniu zadań dla PK HNS. Ponadto Minister zadania z zakresu HNS powierzył ww. decyzją także: Dyrektorowi Departamentu Strategii i Planowania Obronnego, dowódcom (dyrektorom, szefom, komendantom) jednostek i komórek organizacyjnych RON, Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dyrektorowi Departamentu Kontroli.

(dowód: akta kontroli, str. 130, 135-137)

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁶ (zwana dalej również ustawą o powszechnym obowiązku obrony) do zadań Rady Ministrów wykonywanych w ramach zapewnienia zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i sprawowania

⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 827 ze zm.

ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju należy w szczególności: planowanie i realizacja przygotowań obronnych państwa zapewniających jego funkcjonowanie w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny, w tym planowanie przedsięwzięć gospodarczo-obronnych oraz zadań wykonywanych na rzecz Sił Zbrojnych i wojsk sojuszniczych.

Zgodnie z art. 12 pkt 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej⁷ Minister Obrony Narodowej w czasie stanu wojennego w szczególności: koordynuje realizację zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych.

W § 10 pkt 2 lit. b rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, Rada Ministrów postanowiła m.in., że: w programach obronnych ujmuje się przedsięwzięcia rzeczowo-finansowe w zakresie utrzymywania i doskonalenia struktur pozamilitarnych systemu obronnego państwa, dotyczące: zaspokajania potrzeb Sił Zbrojnych i sojuszniczych sił zbrojnych, w tym realizacji przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza. W § 2 pkt 13 ww. rozporządzenia określono, że przez zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza należy rozumieć cywilną i wojskową pomoc udzielaną przez Rzeczpospolitą Polską w czasie pokoju, kryzysu i wojny sojuszniczym siłom zbrojnym i organizacjom międzynarodowym, które są rozmieszczone, wykonują zadania lub przemieszczają się przez jej terytorium, realizowaną na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

W przepisach prawa powszechnie obowiązującego nie określono kompetencji Ministra Obrony Narodowej do koordynowania zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, w czasie pokoju i kryzysu.

(dowód: akta kontroli, str. 118, 121-123, 210, 216-217, 854-856)

Pomimo wskazania w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r.⁸ rozumienia zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza to nie został określony zakres pomocy cywilnej i wojskowej udzielanej przez Rzeczpospolitą Polską w czasie pokoju, kryzysu i wojny sojuszniczym siłom zbrojnym.

Zgodnie z postanowieniami dokumentu Allied Joint Doctrine for Host Nation Support AJP-4.5 (B) „HNS jest istotnym źródłem wsparcia przemieszczonych sił i musi być oparty o rzeczywiste możliwości państwa-gospodarza. W pełni należy uwzględnić priorytety narodowe i wymagania państwa-gospodarza”. Z powyższego wynika, że zakres pomocy cywilnej i wojskowej powinien uwzględniać rzeczywiste możliwości państwa-gospodarza.

(dowód: akta kontroli, str. 312, 324, 746)

Sekretarz Stanu w MON potwierdził, iż zapisy Protokołu ustaleń nie stanowią wystarczającej podstawy prawnej pozwalającej Ministrowi Obrony Narodowej właściwie koordynować całokształt przygotowań podejmowanych przez organy administracji rządowej oraz sprawować ogólny nadzór nad realizacją zadań HNS. Ponadto poinformował o podjętych w MON pracach nad projektem zmian stosownych przepisów, zawartych w ustawie z dnia 23 września 1999 r. o zasadach

⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 1815 ze zm.

⁸ W sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego.

pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium⁹, w celu ujęcia problematyki HNS w ustawie, co umożliwi „(...) usankcjonowanie pełnego zakresu działań organów administracji publicznej, jak i koordynację Ministra Obrony Narodowej w tym obszarze.” Sekretarz Stanu w MON wyjaśnił, że „prace te obejmują również analizę prawną przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Stosowne rozstrzygnięcia podjęte zostaną po zakończeniu tych prac”.

(dowód: akta kontroli, str. 731-733, 854-856)

Struktura organizacyjna systemu wsparcia przez państwo-gospodarza

System HNS w resorcie obrony narodowej zbudowany jest w oparciu o złożone struktury organizacyjne, w skład których wchodzi komórki HNS i Punkty Kontaktowe HNS¹⁰ (PK HNS) przeznaczone do realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. W związku z koniecznością efektywnej koordynacji planowania i udzielania wsparcia siłom sojuszniczym w Sztapie Generalnym Wojska Polskiego – Zarząd Logistyki P4, utworzony został Centralny Punkt Kontaktowy HNS¹¹ (CPK HNS), za pośrednictwem którego koordynowano planowanie i wykorzystanie wsparcia państwa-gospodarza. Najważniejszymi elementami planistycznymi w tym systemie są Dowództwa Rodzajów Sił Zbrojnych¹², zaś wykonawczym Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych wraz z podległymi Regionalnymi Bazami Logistycznymi, Wojskowymi Oddziałami Gospodarczymi. W strukturze systemu HNS występują również następujące jednostki organizacyjne: Żandarmeria Wojskowa, Dowództwo Garnizonu Warszawa oraz departamenty ministerstwa: Strategii i Planowania Obronnego, Infrastruktury, Wojskowych Spraw Zagranicznych oraz Departament Budżetowy. W ramach struktury organizacyjnej systemu HNS umiejscowione są struktury pozamilitarne, które nierozzerwalnie z jednostkami militarnymi stanowią główny filar wsparcia przez państwo-gospodarza. Zajmują się one przygotowaniem i utrzymaniem potencjału obronnego państwa możliwego do wykorzystania przez siły sojusznicze. Należą do nich: ministerstwa, urzędy wojewódzkie, urzędy powiatowe i gminne, urzędy centralne, w których zostały wyznaczone odpowiednie osoby do pełnienia funkcji PK HNS. Utworzona struktura organizacyjna systemu HNS odpowiada doktrynie „Wsparcia przez państwo-gospodarza” DD-4.5(B), według której zadania wsparcia w ramach HNS wykonują etatowe i nieetatowe komórki resortu obrony narodowej oraz organy administracji publicznej, które tworzą PK HNS.

(dowód: akta kontroli, str. 130-139)

Szkolenia

Dla właściwego funkcjonowania systemu HNS - Pełnomocnik ds. HNS organizował kursy i szkolenia dla kadr dedykowanych do realizacji problematyki wsparcia przez państwo-gospodarza. Przedmiotowe kursy były organizowane na bazie i z wykorzystaniem kadry dydaktycznej Akademii Obrony Narodowej (AON), Wojskowej Akademii Technicznej (WAT) oraz Centrum Szkolenia Logistyki w Grudziądzu (CSLog) wspieranej przez specjalistów HNS RON (ZL-P4, DSiPO, DG RSZ, DO RSZ, IWsp SZ). Ponadto w ramach prowadzonych szkoleń obronnych,

⁹ Dz. U. z 2014 r. poz. 1077 ze zm. (zwana dalej również ustawą o zasadach pobytu wojsk obcych).

¹⁰ Punkt Kontaktowy HNS (ang. HNS Point of Contact – HNS POC) jest podstawowym elementem struktury systemu HNS do zapewnienia koordynacji zadań. Jednostki organizacyjne resortu obrony narodowej oraz organy administracji publicznej uczestniczące w procesie przygotowania i realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza ustanawiają i utrzymują PK HNS w trybie ciągłym w celu współpracy i wymiana informacji z Centralnym Punktem Kontaktowym. W sytuacjach wyjątkowych PK HNS wyznacza się w trybie doraźnym.

¹¹ Funkcję Centralnego Punktu Kontaktowego HNS w układzie narodowym i sojuszniczym pełni Szef Zarządu Logistyki – P4 SG WP.

¹² Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych i Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych.

Pełnomocnik MON ds. HNS skierował swoich reprezentantów do przeprowadzenia szkoleń z zakresu HNS z przedstawicielami pozamilitarnych struktur obronnych – Urzędu Lotnictwa Cywilnego, Mazowieckiego Urzędu Marszałkowskiego oraz Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego. Dodatkowym elementem szkoleniowym były warsztaty symulacyjne z zakresu zabezpieczenia przyjęcia sił Sojuszu bardzo wysokiej gotowości przeprowadzone na konferencji HNS z udziałem struktur pozamilitarnych. Wszystkich osiem kursów i szkoleń przeprowadzonych w 2015 r. dedykowane były dla 145 przedstawicieli struktur militarnych i 147 pozamilitarnych. Według wyjaśnień, na szkolenia i kursy były kierowane osoby, które w swoich jednostkach zajmują się problematyką HNS. Analiza 19 tematów szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje przez pracownika wykazała, że zrealizowane szkolenia były uzasadnione, zgodne z potrzebami jednostek w nich uczestniczących oraz ułatwiały realizowanie zadań z zakresu wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS). Zakres tematyczny przeprowadzonych w 2015 r. szkoleń i kursów w szczególności obejmował: planowanie i realizację zadań HNS w ujęciu narodowym w tym zabezpieczenie logistyczne sił sojuszniczych w operacjach, organizację narodowego systemu HNS i jego rolę w zabezpieczaniu wielonarodowych sił sojuszniczych, przygotowanie wsparcia wojsk państwa NATO przez państwo-gospodarza, procedury HNS stosowane w innych państwach NATO i UE, udział pozamilitarnych ogniw obronnych w realizacji zadań HNS, udział pozamilitarnych ogniw obronnych w procesie przyjęcia, przemieszczenia i pobytu wojsk sojuszniczych, zadania nieetatowych Punktów Kontaktowych HNS, rolę wybranych komórek resortu obrony narodowej w realizacji zadań HNS, współczesne poglądy na zabezpieczenie logistyczne wojsk. Umiejętności praktyczne uczestnicy szkoleń zajmujący się wykonywaniem zadań wsparcia przez państwo-gospodarza nabywali podczas warsztatów organizowanych w ramach szkoleń i kursów.

(dowód: akta kontroli, str. 133-135, 233-234)

Centralna Baza Danych

Zgodnie z zapisami Protokołu ustaleń Rada Ministrów zobowiązała Ministra Obrony Narodowej do utworzenia Centralnej Bazy Danych (CBD) o narodowych zasobach obronnych przeznaczonych do realizacji zadań HNS. Minister decyzją Nr 260/MON z dnia 25 października 2001 r. w sprawie wdrożenia w resorcie obrony narodowej koncepcji realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza oraz państwa wysyłającego (HNS)¹³ określił zakres zadań Pełnomocnika ds. HNS, który obejmował m.in. zbieranie danych, prowadzenie i aktualizację CBD na potrzeby HNS. Zadanie Pełnomocnika ds. HNS dotyczące prowadzenia CBD na potrzeby systemu HNS umożliwiające utrzymywanie i przetwarzanie zgromadzonych danych, Minister określił w kolejnych decyzjach Nr 531/MON z dnia 1 grudnia 2008 r. i Nr 447/MON z dnia 31 grudnia 2013 r. Do kontroli nie przedłożono dokumentu stwierdzającego utworzenie Centralnej Bazy Danych.

(dowód: akta kontroli, str. 144-147)

Z przedłożonych dokumentów i wyjaśnień wynikało, że CBD została opracowana jako narzędzie wspomagające przygotowanie narodowego Katalogu Możliwości HNS, którego potrzeba opracowania wynikała z celu NATO EG-4256 (edycja 2002) dla zapewnienia dowódcom NATO informacji o zasobach możliwych do udostępnienia w ramach HNS.

(dowód: akta kontroli, str. 227)

¹³ Dz. Urz. MON Nr 19, poz. 167 ze zm. Uchylona z dniem 1 grudnia 2008 r. decyzją Nr 531/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza oraz państwa wysyłającego (Dz. Urz. MON Nr 23, poz. 293 ze zm.). Decyzja Nr 531/MON została uchylona z dniem 1 stycznia 2014 r. przez decyzję Nr 447/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS).

CBD funkcjonuje w systemie informatycznym opartym na aplikacji Encyklopedia Kwestionariuszy Opisu Zasobów (E-KOZ). Aplikacja ta umożliwia dokonanie opisu określonego typu zasobu oraz zaewidencjonowanie konkretnego zasobu z ich cechami i parametrami. Głównym organizatorem bazy danych HNS jest Pełnomocnik ds. HNS. Organizacja i zasilanie bazy danych na potrzeby HNS oparta jest o stałe i nieetatowe punkty kontaktowe HNS, które gromadzą, utrzymują i aktualizują zasoby informacji wykorzystywane do zasilania bazy danych. Komórki ministerstw i urzędów wojewódzkich (w których funkcjonują punkty kontaktowe HNS) realizujące zadania wynikające z obowiązków państwa gospodarza, w tym uczestniczące w zasilaniu bazy danych HNS, gromadzą dane według określonego zakresu i kryteriów, a następnie przekazują pliki aktualizacyjne na nośnikach. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Skarbu Państwa, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz część urzędów wojewódzkich¹⁴ gromadzą dane z użyciem aplikacji E-KOZ. Zaktualizowane dane przekazywane są na nośnikach w cyklu rocznym oraz stosownie do zaistniałych zmian. Ministerstwa przekazują bezpośrednio do ZL-P4, a urzędy wojewódzkie poprzez właściwe terytorialnie Wojewódzkie Sztaby Wojskowe. Instytucje te nie mają dostępu do pełnych zasobów bazy danych, korzystają jedynie z danych, które same gromadzą. W celu zapewnienia możliwości korzystania z aplikacji E-KOZ prowadzone były szkolenia dla użytkowników tej aplikacji¹⁵. Na potrzeby tej aplikacji przeszkolono ponad 280 osób, w tym 25 z Pozamilitarnych Ogniw Obronnych. Protokół oględzin CBD potwierdził prawidłowość jej funkcjonowania. Skontrolowana ewidencja zasobów HNS obejmowała m.in. porty lotnicze i morskie, drogowe przejścia graniczne, szpitale, rurociągi, usługi.

(dowód: akta kontroli, str. 747-772)

Pełnomocnik ds. HNS zaakceptował w dniu 29 czerwca 2007 r. dokument pn. „Zasady funkcjonowania bazy danych na potrzeby realizacji zadań wynikających z państwa-gospodarza”. W dokumencie tym zostały określone zasady dotyczące funkcjonowania CBD w zakresie celu funkcjonowania bazy danych na potrzeby realizacji zadań wynikających z funkcji państwa-gospodarza, organizacji, gromadzenia i przekazywania danych, zadań osób funkcyjnych w systemie bazy danych na potrzeby HNS. Postanowiono, że w „zasilaniu bazy danych HNS uczestniczą komórki spraw obronnych ministerstw, realizujące zadania wynikające z obowiązków państwa gospodarza”. Zgodnie z ww. „Zasadami funkcjonowania bazy danych (...)” aktualizacja CBD była dokonywana w cyklu półrocznym dla jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej oraz rocznym dla pozamilitarnych jednostek organizacyjnych, a także doraźnie w zależności od potrzeb właściwego organizatora. Opracowanie w strukturach NATO, do połowy 2016 r., elektronicznej wersji Katalogu Możliwości¹⁶, działającego w oparciu o sojuszniczy system LOGFAS¹⁷, spowoduje konieczność zaktualizowania zakresu i formy gromadzenia danych zgodnie z oczekiwaniami sojuszniczymi. Niezależnie od powyższego „Zasady funkcjonowania bazy danych (...)” wymagają aktualizacji w zakresie organizatorów bazy danych i zakresu dostępu do zasobów, ze względu na nieistniejące struktury organizacyjne: Dowództwo Wojsk Lądowych, Dowództwo Sił Powietrznych, Dowództwo Marynarki Wojennej, okręgi wojskowe. Pełnomocnik ds. HNS podjął, w trakcie kontroli, działania polegające na wprowadzeniu

¹⁴ Województwa: Zachodniopomorskie, Małopolskie, Świętokrzyskie, Łódzkie, Lubelskie – pozostałe przekazują do WSzW dane z własnych systemów informatycznych.

¹⁵ Szkolenia prowadzone są w oparciu o Inspektorat Systemów Informatycznych i Resortowe Centrum Zarządzania Projektami Informatycznymi.

¹⁶ Prace nad elektroniczną wersją Katalogu Możliwości HNS rozpoczęto z końcem 2014 r.

¹⁷ Logistics Functional Area Services.

odpowiednich zapisów do nowelizowanej instrukcji „Uwarunkowania, założenia i procedury realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza”- DD/4.5.1 (A).

W „Zasadach funkcjonowania bazy danych (...)” stosownie do ww. Protokołu ustaleń zapisano, że w „zasilaniu bazy danych HNS uczestniczą komórki spraw obronnych ministerstw, realizujące zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza”. Zadania wynikające z obowiązków państwa-gospodarza ministrowie, w zakresie swoich właściwości, zlecali komórkom organizacyjnym do spraw obronnych poprzez ujęcie w regulaminach organizacyjnych oraz szczegółowych zakresach zadań.

CBD HNS zawierała informacje dotyczące zasobów (m.in. baz lotniczych i paliwowych, przejść granicznych, stacji benzynowych, portów lotniczych i morskich, zakładów produkcji rolnej i sprzedaży bezpośredniej, szpitali, hoteli oraz rurociągów).

Na potrzeby CBD i Katalogu Możliwości HNS przekazywane były informacje przygotowane przez:

- ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej obejmujące ogólne charakterystyki techniczno-eksploatacyjne śródlądowych dróg wodnych;
- ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej – ogólne charakterystyki techniczno-eksploatacyjne infrastruktury portowej i infrastruktury zapewniającej dostęp do portów i przystani morskich, niezbędnej do przyjęcia wojsk sojuszniczych oraz środków transportu morskiego do ich przewozu;
- ministra właściwego do spraw transportu – ogólne charakterystyki techniczno-eksploatacyjne głównych ciągów infrastruktury transportowej (kolejowej i drogowej), w tym istniejących przepraw mostowych na zasadniczych przeszkodach wodnych, charakterystyki wybranych portów lotniczych;
- Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji – informacje i dane dotyczące systemów transmisyjnych operatorów publicznych oraz możliwości dostępu do sieci telekomunikacyjnej kraju, ze szczególnym uwzględnieniem rejonów telekomunikacyjnych, w których funkcjonują porty lotnicze i morskie, bazy materiałowe (ww. informacje przekazywano w formie materiałów opisowych głównie na potrzeby Katalogu Możliwości HNS).

(dowód: akta kontroli, str. 118-120, 144- 146, 158-160, 210-213)

W trakcie kontroli NIK, w dniach 2-4 lutego 2016 r. odbyły się w Hadze warsztaty w zakresie integracji Katalogu Możliwości HNS z systemem informatycznym SI LOGFAS, w których uczestniczyli m.in. przedstawiciele Zarządu Logistyki – P4 i Inspektoratu Wsparcia SZ. Zapoznali się z możliwościami SI LOGFAS, sposobami eksporty i importu danych, strukturami danych z obszaru HNS, które będą umieszczone w części SI LOGFAS wraz z wymaganiami odnośnie formy przygotowania danych o zasobach HNS poszczególnych państw. Sformułowane w trakcie warsztatów wnioski i propozycje dotyczyły m.in. Katalogu Możliwości HNS w formacie SI LOGFAS, który obejmować będzie niezbędne informacje o zadeklarowanych przez państwa zasobach możliwych do wykorzystania na potrzeby operacji NATO, dostępu do zgromadzonych w systemie danych o zasobach HNS poszczególnych państw, który będzie ograniczony tylko do dowództw NATO, co oznacza, że nie przewiduje się dystrybucji danych do poszczególnych państw.

(dowód: akta kontroli, str. 858-861)

Wykonanie zadań wsparcia przez państwo-gospodarza

Minister stosownie do art. 3 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz

zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium wydał zgodę wojskom sojuszniczym na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w formie następujących decyzji:

- Nr 155/MON z dnia 7 maja 2015 r.¹⁸; określono w niej m.in.: termin pobytu od 20 maja do 30 czerwca 2015 r., strony wysyłające, cel i okres pobytu, liczebność poszczególnych wojsk obcych wraz z etatowym uzbrojeniem, wyposażeniem i środkami bojowymi, w tym: liczbę okrętów i samolotów, datę przyjazdu (od 20 maja do 31 maja 2015 r.), datę wejścia okrętów do Portu Wojennego w Gdyni (do 5 czerwca 2015 r.), datę wyjścia okrętów z terytorium RP (do 20 czerwca 2015 r.), datę wyjazdu (do 30 czerwca 2015 r.), datę szkolenia przygotowawczego (od 1 czerwca do 4 czerwca 2015 r.) i udziału w ćwiczeniu (od 5 czerwca do 20 czerwca 2015 r.), miejsce stacjonowania komponentów ćwiczących, przejścia graniczne, przez które nastąpi przekroczenie granicy państwowej, z wyszczególnieniem przejść drogowych (3), kolejowych (6), lotniczych (7) i morskich (4) oraz szczegółowo określono trasy przejazdu;
- Nr 156/MON z dnia 7 maja 2015 r.¹⁹; określono m.in.: termin pobytu od 20 maja do 30 czerwca 2015 r., strony wysyłające; cel i okres pobytu oraz liczebność poszczególnych wojsk obcych wraz z etatowym uzbrojeniem, wyposażeniem i środkami bojowymi, w tym: liczbę czołgów, bojowych wozów piechoty, transporterów opancerzonych, bezpilotowych samolotów rozpoznawczych, zestawów artyleryjskich, datę przyjazdu (od 20 maja do 31 maja 2015 r.), datę wyjazdu (do 30 czerwca 2015 r.), datę szkolenia przygotowawczego (od 1 czerwca do 4 czerwca 2015 r.) i udziału w ćwiczeniu (od 5 czerwca do 20 czerwca 2015 r.), miejsce stacjonowania komponentów ćwiczących, przejścia graniczne, przez które nastąpi przekroczenie granicy państwowej, z wyszczególnieniem przejść drogowych (3), kolejowych (7), lotniczych (6) i morskich (4) oraz szczegółowo określono trasy przejazdu;
- Nr 168/MON z dnia 15 maja 2015 r.²⁰; określono m.in.: termin pobytu od 25 maja do 28 czerwca 2015 r., strony wysyłające, cel i okres pobytu oraz liczebność poszczególnych wojsk obcych wraz z etatowym uzbrojeniem, wyposażeniem i środkami bojowymi, w tym: liczbę pojazdów, datę przekroczenia granicy państwowej i przybycie do miejscowości Świętoszów, elementu odpowiedzialnego za rozwinięcie stanowiska dowodzenia 1. Korpusu Niemiecko-Holenderskiego (od 25 maja 2015 r.), datę przemieszczania komponentów po terytorium RP (od 9 do 12 czerwca 2015 r.), datę przemieszczenia uczestników ćwiczenia do narodowych miejsc stałej dyslokacji po zakończonym ćwiczeniu (od 28 czerwca 2015 r.), przejścia graniczne, przez które nastąpi przekroczenie granicy państwowej, z wyszczególnieniem przejścia: drogowego (2), kolejowego (1), lotniczego (1) i morskiego (1), miejsca stacjonowania komponentów sił zbrojnych uczestniczących w ćwiczeniu.

Osobą funkcyjną odpowiedzialną za wykonanie badanych trzech decyzji Ministra był Dowódca Generalny RSZ. Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej zobowiązany został do zapewnienia zabezpieczenia prewencyjnego pobytu komponentów

¹⁸ Decyzja Nr 155/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie wydania zgody na pobyt sił zbrojnych Republiki Estonii, Republiki Finlandii, Gruzji, Królestwa Danii, Królestwa Niderlandów, Królestwa Norwegii, Królestwa Szwecji, Republiki Litewskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Federalnej Niemiec, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Dowództwa Naval Striking and Support Forces NATO (STRIKFORNATO), na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z realizacją ćwiczenia pk. „BALTOPS-15” (niepublikowana).

¹⁹ Decyzja Nr 156/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie wydania zgody na pobyt komponentów sił zbrojnych Republiki Francuskiej, Królestwa Danii oraz Republiki Federalnej Niemiec na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z realizacją ćwiczenia pk. „SABER STRIKE-15” (niepublikowana).

²⁰ Decyzja Nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 maja 2015 r. w sprawie wydania zgody na pobyt wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z realizacją ćwiczenia pk. „NOBLE JUMP-15” (niepublikowana).

ćwiczących, a Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego do zapewnienia niezbędnej ochrony kontrwywiadowczej.

Wydane przez Ministra powyższe zgody na pobyt wojsk obcych na terytorium RP spełniały wymagania art. 3 ust. 2 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych, natomiast decyzja Nr 168/MON nie spełniała wymogu określonego w art. 3 ust. 2 ww. ustawy, gdyż w wydanej zgodzie nie określono tras przejazdu.

(dowód: akta kontroli, str. 78-92, 131-132, 156-157)

Sekretarz Stanu w MON wyjaśnił, że w momencie wydawania decyzji brak było szczegółowych informacji na temat planowanych tras przejazdów poszczególnych komponentów. Jednocześnie wskazał, że w decyzji określono miejsca przekroczenia granicy państwowej przez ćwiczące komponenty oraz docelowe miejsca ich stacjonowania podczas szkolenia. Zdaniem Sekretarza Stanu MON rozwiązanie to zapewniło elastyczne reagowanie na zmieniające się potrzeby sojusznicze oraz ewentualne zakłócenia. Zdaniem Sekretarza Stanu *„obecny i przewidywany charakter działań prowadzonych przez siły sojusznicze na terytorium RP wymaga zapewnienia znacznej swobody przemieszczania się (...) podjęto w resorcie obrony narodowej działania zmierzające do nowelizacji ustawy o pobycie wojsk obcych proponując zmniejszenie wymagań związanych z zakresem informacji zawieranych w „Zgodzie” na pobyt i przemieszczenie wojsk obcych, w tym konieczności wskazywania konkretnych tras przejazdu”*.

(dowód: akta kontroli, str. 731-733, 854-856)

W odpowiedzi na pytanie skierowane do Ministra, w jaki sposób kontrolowano realizację postanowień wydanych w formie decyzji Nr 155/MON, Nr 156/MON i Nr 168/MON zgód Ministra stosownie do obowiązku zawartego w art. 3 pkt 3.5 Porozumienia Ogólnego (MOU), Sekretarz Stanu w MON wyjaśnił, że kontrolę realizacji ww. decyzji powierzono Dowódcy Generalnemu RSZ. W celu realizacji tego zadania Dowódca Generalny RSZ oraz dowódcy podległych mu jednostek organizacyjnych wydali stosowne rozkazy. Kontrolę procesu przyjęcia sił sojusznicznych, a zatem realizację wydanych postanowień w zakresie miejsc przekraczania granicy państwowej, tras przejazdów, ilości przemieszczanych sił i środków wojsk sojusznicznych, realizowano etatowymi strukturami transportu i ruchu wojsk oraz powołanymi Grupami Kontroli Ruchu, które we współdziałaniu z władzami portów morskich i lotniczych, Służbą Celną i Strażą Graniczną kontrolowały powyższe zagadnienia. Ponadto, Szef Inspektoratu Wsparcia SZ RP, w zakresie realizacji i kontroli postanowień zawartych w ww. decyzjach, a odnoszących się do realizacji zadań HNS, powołał Zespoły Koordynacyjne Zabezpieczenia Ćwiczeń.

(dowód: akta kontroli, str. 118-119, 142-143, 210-211, 731-733, 855)

Ustalono, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu nie byli zawiadamiani o wyrażonych przez Ministra Obrony Narodowej zgodach na pobyt wojsk obcych na terytorium RP, pomimo takiego obowiązku określonego w art. 3 ust. 4 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych.

Brak ustalonych w resorcie obrony narodowej procedur w zakresie niezwłocznego powiadamiania Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałków Sejmu i Senatu oraz innych zainteresowanych organów władzy publicznej o pobycie wojsk obcych, jak też nieuwzględnienie takich zapisów w decyzjach Ministra: Nr 155/MON, Nr 156/MON i Nr 168/MON wyrażających zgodę na pobyt wojsk obcych, skutkowało niepowiadomieniem właściwych organów władzy publicznej.

Pełnomocnik ds. HNS wyjaśnił, że określony w art. 3 ust. 4 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych, obowiązek zawiadamiania o wyrażonej zgodzie na pobyt wojsk obcych, dotyczy „początków funkcjonowania SZ RP w NATO (1999 r.) i w obecnej sytuacji należy rozważyć jego utrzymanie (modyfikację). Przy tej skali ćwiczeń i obecności wojsk sojuszniczych nie wydaje się zasadnym utrzymywanie obowiązku w tej formule. Stosowne zmiany w tym zakresie znajdują odzwierciedlenie w propozycji zapisów nowelizacji ustawy o pobycie wojsk obcych.”

(dowód: akta kontroli, str. 142, 214-216)

Nie odnotowano przypadków przekroczenia granicy państwowej przez komponenty sił zbrojnych wojsk obcych przez przejścia graniczne inne niż wymienione w wydanych zgodach Ministra Obrony Narodowej.

(dowód: akta kontroli, str. 144)

Tworzenie odpowiednich warunków do realizacji zadań HNS wynika z Traktatu Północnoatlantyckiego²¹ zobowiązującego kraje członkowskie do utrzymywania i rozwijania zdolności umożliwiających przyjęcie i wsparcie sił Sojuszu na terytorium własnego kraju (art. 3 i 5). Ćwiczenia sojusznicze, podczas których udzielane jest wsparcia przez państwo-gospodarza wojskom ćwiczącym, są jedną z form międzynarodowej współpracy między państwami należącymi do NATO. W celu przygotowania sił NATO do wspólnych operacji dowódcy NATO planują i organizują ćwiczenia sojusznicze mające na celu podwyższanie zdolności obronnych na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państw, co wyraża „Wspólna publikacja sił sojuszniczych dla doktryny i procedur HNS” - AJP 4.5.B²². Planowane na lata 2015-2019 zestawienie ćwiczeń międzynarodowych zawarte jest w „Programie treningów i ćwiczeń wojskowych (MTEP)²³” z dnia 7 lipca 2014 r. Podjęcie się roli państwa-gospodarza ma charakter dobrowolny, a jego wyboru dla danego ćwiczenia dokonuje dowódca strategiczny NATO na podstawie otrzymanych zgłoszeń. Zakres zadań udzielanego wsparcia w ramach systemu HNS opiera się na wielostronnych uzgodnieniach, które w ostateczności przyjmują formę umowy międzynarodowej, tj. Porozumienia Technicznego. W realizację zadań w ramach systemu HNS angażują się struktury militarne i pozamilitarne. Sposób i zasady zapewnienia wsparcia przez państwo-gospodarza regulują sojusznicze dokumenty doktrynalne oraz krajowe.

Minister w stosownych dokumentach wydał zgodę na przyjęcie przez stronę polską roli państwa-gospodarza w organizowanych w czerwcu 2015 r. przez dowództwa sojusznicze na polskich poligonach wojskowych trzech objętych kontrolą ćwiczeń taktycznych²⁴ pk. „Baltops 15”, „Saber Strike 15” i „Noble Jump 15”, których głównym celem było przygotowanie sił sojuszniczych do reagowania na wyzwania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego w regionie obejmującym Polskę i państwa bałtyckie. Szczegółowe cele dla poszczególnych ćwiczeń zostały wskazane w „Zestawieniu Kluczowych Ćwiczeń i Szkoleń Międzynarodowych”, tj. w przypadku „Baltops 15” - zwiększenie poziomu interoperacyjności sił lądowych państw NATO oraz partnerskich w ramach programu Partnership for Peace (PIP), dla ćwiczenia „Saber Strike 15” - rozwijanie zdolności

²¹ Dz. U. z 2000 r. Nr 87, poz. 970.

²² Allied Joint Doctrine for Host Nation Support.

²³ NATO Military Training and Exercise Programme (MTEP) 2015-2019.

²⁴ „Baltops 15” - ćwiczenie koalicyjne, które odbyło się w dniach od 6.06.2015 r. do 19.06.2015 r. na Centralnym Poligonie Sił Powietrznych w Uście i w Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Drawsku Pomorskim, którego organizatorem był Dowódca Europejskich Sił Morskich USA; „Saber Strike 15” - ćwiczenie sojuszu, które odbyło się w dniach od 5.06.2015 r. do 20.06.2015 r. w Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Drawsku Pomorskim, którego organizatorem był Dowódca NATO; „Noble Jump 15” - ćwiczenie sojuszu, które odbyło się w dniach od 9.06.2015 r. do 25.06.2015 r. w Ośrodku Szkolenia Poligonowego w Żaganii, którego organizatorem był Dowódca NATO.

do działania w ramach sił międzynarodowych, a odnośnie „Noble Jump 15” – sprawdzenie możliwości przerzutu i przyjęcia części wydzielonych pododdziałów wchodzących w skład Połączonych Sił Zadaniowych Bardzo Wysokiej Gotowości (Very High Readiness Joint - VJTF).

(dowód: akta kontroli, str. 821-831)

Po otrzymaniu od dowództw i wojsk sojuszniczych wniosków o udzielenie wsparcia w ramach powyższych ćwiczeń (zgodnie z zasadą sojuszniczą) Dowództwo Generalne RSZ rozpoczęło przygotowania do realizacji zadań HNS wynikających z obowiązków państwa-gospodarza. W celu wyeliminowania ryzyka braku zapewnienia wsparcia przez państwo-gospodarza podpisanie wiążącego Porozumienia Technicznego poprzedzone było negocjacjami. Negocjacje odbyły się w formie konferencji uzgodnieniowych i rekonesansów, w wyniku których wypracowano wstępne Zestawienia Potrzeb (SOR)²⁵, do których strony Porozumienia mogły złożyć propozycje zmian. Zmiana może polegać na skreśleniu, wprowadzeniu lub uzupełnieniu wykazu zadań HNS. Taki sposób procedowania umożliwia przyjęcie przez państwo-gospodarza zakresu zadań wsparcia w ramach HNS możliwego do wykonania, a zarazem wskazuje sojusznikowi na ewentualne potrzeby pozostające w jego odpowiedzialności, jak i na wypracowanie rozwiązań alternatywnych. W przypadku ćwiczenia „Saber Strike 15” w drodze negocjacji propozycję zmiany zakresu wsparcia określonego we wstępnym SOR wniosły Siły Zbrojne Republiki Federalnej Niemiec; dotyczyła ona wprowadzenia nowego zadania polegającego na zabezpieczeniu znacznej ilości środków bojowych. Z powodu braku magazynu o odpowiedniej powierzchni do ich przechowania państwo-gospodarz zaproponowało stronie niemieckiej utworzenie połowego składu na terenie poligonu. Wydatki związane z budową tymczasowego składu poniosła strona niemiecka. Do pozostałych dwóch ćwiczeń, tj. „Baltops 15” i „Noble Jump 15”, żadna ze stron nie zgłosiła potrzeby zmian co do zakresu wsparcia państwa-gospodarza określonego we wstępnym SOR. Ponadto Dowódcy NATO w trakcie przygotowania ćwiczeń otrzymywali szczegółowe informacje o zasobach państwa-gospodarza w ramach rekonesansów i konferencji uzgodnieniowych.

(dowód: akta kontroli, str. 130-132, 139-140)

Po akceptacji wstępnego SOR przez jednostki wojskowe (RbLog i WOG) zakres zadań wsparcia przez państwo-gospodarza na rzecz sił sojuszniczych szczegółowo został wyspecyfikowany w Porozumieniach Technicznych²⁶ oraz uszczegółowiony

²⁵ Zestawienie Potrzeb (SOR - z ang. Statement of Requirements) jest integralną częścią ww. Porozumienia Technicznego zawierające sprecyzowany zakres (rodzaj i wielkość) potrzeb państwa wysyłającego w zakresie HNS, które mają zostać zapewnione.

²⁶ Porozumienie Techniczne między Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Federalnym Ministerstwem Obrony Republiki Federalnej Niemiec dotyczące zapewnienia wsparcia państwa gospodarza (HNS) dla realizacji ćwiczenia „Saber Strike 2015”, przedstawiciel strony niemieckiej podpisał w dniu 7 lipca 2015 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej) udzielił imiennego pełnomocnictwa 17 czerwca 2015 r. Szefowi Zarządu Planowania Logistycznego – J4 Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych do podpisania przedmiotowego porozumienia.

Porozumienie Techniczne w sprawie wsparcia ćwiczenia pomiędzy Dowódcą Armii Stanów Zjednoczonych obszaru Europy i Ministrem Obrony Republiki Łotwy, Litewskimi Siłami Zbrojnymi, Estońskimi Siłami Zbrojnymi Obrony i Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące ćwiczenia wojskowego „Saber Strike 2015” na terytorium Republiki Łotwy, Republiki Litwy, Republiki Estonii i Rzeczypospolitej Polskiej, przedstawiciele stron podpisali w dniu: 11 maja 2015 r., 14 maja 2015 r., 28 maja 2015 r., 29 maja 2015 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej) udzielił imiennego pełnomocnictwa 28 maja 2015 r. Szefowi Zarządu Planowania Logistycznego – J4 Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych do podpisania przedmiotowego porozumienia.

Porozumienie Techniczne pomiędzy Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Kwaterą Główną Dowództwa Połączonych Sił Sojuszniczych w Neapolu dotyczące zapewnienia wsparcia przez Państwo Gospodarza (HNS) dla realizacji „Ćwiczenia Noble Jump 2015”, przedstawiciele stron podpisali w dniu: 5 czerwca 2015 r., 1 lipca 2015 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej) udzielił imiennego pełnomocnictwa 3 czerwca 2015 r. Zastępcy Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych do podpisania przedmiotowego porozumienia.

w Zestawieniach Potrzeb podpisanych przez komendantów Wojskowych Oddziałów Gospodarczych z dowódcami ćwiczących jednostek wojsk sojusznicy. Obejmowały one obowiązki państwa przyjmującego polegające na zorganizowaniu sprawnego przemieszczania się przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (przejście przez granice, tranzyt, transport, kontrola ruchu) oraz zabezpieczenia pobytu (miejsca stacjonowania, obsługa medyczna i prawna, zapewnienie łączności, dostarczenie wody, paliwa i żywności oraz usługi socjalno-bytowe). Ponadto postanowienia TA i SOR określały sposób rozliczenia finansowego za udzielone wsparcie HNS, regulowania szkód, rozstrzygania sporów i roszczeń, odpowiedzialności stron, ochrony środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa sił zbrojnych. Zasady i warunki realizacji wsparcia przez państwo-gospodarza określone w ww. dokumentach wynikały z Porozumienia Ogólnego (MOU). Dokument doktrynalny²⁷ NATO mający zastosowanie w procesie planowania HNS dopuszczał możliwość odstąpienia od sporządzania i podpisywania Wspólnych Porozumień Wdrożeniowych (Joint Implementation Arrangement). W porozumieniach technicznych i zestawieniach potrzeb zostały określone niezbędne obowiązki, procedury i potrzeby w zakresie udzielonego wsparcia.

(dowód: akta kontroli, str. 153, 454-716)

Odnosnie Porozumienia Technicznego między Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Federalnym Ministrem Obrony Republiki Federalnej Niemiec dotyczącego zapewnienia Wsparcia Państwa Gospodarza (HNS) dla realizacji ćwiczenia „Saber Strike 15” stwierdzono, że zostało ono podpisane w dniu 7 lipca 2015 r. przez przedstawiciela strony niemieckiej oraz przez przedstawiciela strony polskiej, który nie oznaczył „daty podpisania” wymaganej treścią Porozumienia.

W postanowieniach końcowych Porozumienia Technicznego w pkt. 5.1. „Rozpoczęcie obowiązywania” zapisano, że *„Niniejsze TA i załączone do niego Aneksy, które stanowią integralną część niniejszego TA zaczną być stosowane w dniu złożenia ostatniego podpisu”*. Ostatni podpis został złożony w dniu 7 lipca 2015 r. przez przedstawiciela strony niemieckiej, zaś ćwiczenie „Saber Strike 15” zostało przeprowadzone w dniach od 5 czerwca 2015 r. do 20 czerwca 2015 r. Ponadto ustalono, że Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra) udzielił imiennego pełnomocnictwa do podpisania przedmiotowego Porozumienia Szefowi Zarządu Planowania Logistycznego – J4 Dowództwa Generalnego RSZ dopiero w dniu 17 czerwca 2015 r., tj. na trzy dni przed zakończeniem ćwiczenia.

(dowód: akta kontroli, str. 454-455, 466-470, 509-622)

Dowódca Generalny RSZ jako główny organizator zadań wynikających z funkcji państwa-gospodarza określił organizację i funkcjonowanie systemu wsparcia przez państwo-gospodarza w Dowództwie Generalnym RSZ i jednostkach wojskowych bezpośrednio podległych w rozkazie Nr 10 z dnia 15 stycznia 2016 r.

Dowódca Generalny RSZ realizację zadań wynikających z obowiązków HNS wobec badanych ćwiczeń zorganizował w rozkazach²⁸ określających przedsięwzięcia

---

Porozumienie Techniczne pomiędzy Ministrem Obrony Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Morskimi Siłami Uderzeniowymi i Wsparcia NATO dotyczące zapewnienia wsparcia państwa gospodarza (HNS) w ćwiczeniu Baltic Operations 2015, przedstawiciele stron podpisali w dniu 5 czerwca 2015 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej) udzielił imiennego pełnomocnictwa 3 czerwca 2015 r. Zastępca Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych do podpisania przedmiotowego porozumienia.

²⁷ „AJP-4.5 (B) Allied Joint Doctrine For Host Nation Support”.

²⁸ Rozkaz Nr 269 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie przygotowania i udziału wydzielonych sił i środków w ćwiczeniu taktycznym z wojskami pk. „SABER STRIKE 15”. Rozkaz Nr 275 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 25 maja 2015 r. w sprawie przygotowania i udziału wydzielonych sił i środków w ćwiczeniu pk. „BALTOPS 15”. Rozkaz Nr 171 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia

i terminy ich wykonania oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie i przeprowadzenie ćwiczeń sojuszniczych pk. „Baltops 15”, „Saber Strike 15,” i „Noble Jump 15”. Natomiast koordynację zadań HNS prowadził poprzez system meldunkowy i bieżące analizy realizowanych zadań przez organy wskazane w powyższych rozkazach, tj. Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, Szefa Inspektoratu Systemów Informatycznych, Szefa Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP, Dowódcę 1. Skrzydła Lotnictwa Taktycznego, Dowódcę 25. Brygady Kawalerii Powietrznej, Dowódcę 3. Flotyli Okrętów, Dowódcę 8. Flotyli Obrony Wybrzeża, Dowódcę 9. Brygady Wsparcia Dowodzenia DG RSZ, Dowódcę 12. i 16. Dywizji Zmechanizowanej, Dowódcę Brygady Lotnictwa Marynarki Wojennej, Dowódcę 25. Brygady Kawalerii Powietrznej, Dowódcę 1. i 10. Brygady Logistycznej, Dowódcę Brygady Wsparcia Dowodzenia WKP-W, Dowódcę Batalionu Dowodzenia Inspektoratu Wsparcia SZ, Dowódcę Oddziału Zabezpieczenia JFTC, Dowódcę 11. Dywizji Kawalerii Pancerniej, Dowódcę Centralnej Grupy Działań Psychologicznych, Komendanta Centralnego Poligonu Sił Powietrznych Ustka, Komendanta Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych Drawsko, komendantów 1. 2. 3. i 4. Regionalnej Bazy Logistycznej. W powyższych rozkazach zwrócił się również do: Szefa Sztabu Generalnego WP, Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Garnizonu Warszawa, Dyrektora Departamentu Komunikacji Społecznej, Dyrektora Departamentu Wojskowej Służby Zdrowia, Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej, Rektora-Komendanta Akademii Marynarki Wojennej oraz dysponentów środków budżetowych trzeciego stopnia zabezpieczających ćwiczenia o zapewnienie wsparcia przez państwo-gospodarza we wskazanych obszarach działania na potrzeby realizacji ćwiczeń. Ponadto na czas trwania ćwiczeń do koordynacji i nadzoru utworzył Zespół Zadaniowy do spraw koordynowania w jednostkach wojskowych podległych Dowódcy Generalnemu RSZ procesu przygotowania sił i środków planowanych do udziału w ćwiczeniu „Noble Jump 15” oraz Zespół Koordynujący zabezpieczenie ćwiczących wojsk w zakresie realizacji zadań HNS w ramach „Baltops 15”. Szczegółowy zakres obowiązków został określony w harmonogramie prac. W powyższych rozkazach nie znajdowały się polecenia dotyczące powiadamiania przez organy realizujące zadania o wykonaniu powierzonych zadań.

(dowód: akta kontroli, str. 130, 156-157, 734-736, 837-845, 862-869)

Działania Pełnomocnika ds. HNS w odniesieniu do badanych ćwiczeń były zgodne z zakresem kompetencji, w szczególności koncentrowały na organizowaniu i koordynowaniu współpracy pomiędzy strukturami militarnymi a pozamilitarnymi zaangażowanymi w realizację zadań wsparcia przez państwo-gospodarza, określaniu zadań i zasobów obronnych państwa na potrzeby HNS, pełnieniu funkcji CPK HNS oraz koordynowaniu funkcjonowania PK HNS w RON i strukturach pozamilitarnych. Pełnomocnik ds. HNS składał meldunki Szefowi Sztabu Generalnego WP za okresy półroczne 2015 r., w związku z odprawami koordynacyjno-zadaniowymi Szefa Sztabu Generalnego WP, które dotyczyły m.in. realizacji zasadniczych zadań z zakresu wsparcia przez państwo-gospodarza, w tym formułował wnioski z ich realizacji i kierunki działalności na 2016 r.

---

2 kwietnia 2015 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego Dowództwa Generalnego RSZ do spraw koordynowania procesu przygotowania sił i środków wydzielonych do udziału w sojuszniczym ćwiczeniu z wojskami pk. NOBLE JUMP 15. Rozkaz Nr 264 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie realizacji przedsięwzięć związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem sojuszniczego ćwiczenia taktycznego z wojskami pk. „NOBLE JUMP 15” (NOJP15) z udziałem komponentów z SZ: Polski, Belgii, Czech, Holandii, Niemiec, Norwegii, Litwy, USA i Węgier oraz rozkaz Nr 326 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 15 czerwca 2015 r. zmieniający ww. rozkaz Nr 264.

Ze względu na powierzenie przez Ministra bezpośredniego nadzoru nad realizacją zadań wsparcia przez państwo-gospodarza Dowódcy Generalnemu RSZ, to Pełnomocnik ds. HNS nie posiadał kompetencji w tym zakresie obejmujących obowiązek informowania Ministra o przebiegu wykonania zadań HNS. Ponadto decyzja Ministra Nr 447/MON nie zobowiązywała Pełnomocnika ds. HNS do informowania o realizowanych przedsięwzięciach w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza oraz do monitorowania rozliczeń należności budżetowych, w tym zaległości z tytułu udzielonego wsparcia wojskom sojusznicznym. Pełnomocnik ds. HNS nie pozyskiwał bieżących informacji z realizacji wsparcia z poszczególnych badanych ćwiczeń w tym rozliczenia udzielonego wsparcia.

(dowód: akta kontroli, str. 130-131, 161-174, 832-836, 870)

Pełnomocnik ds. HNS potwierdził, że w decyzji Ministra Nr 447/MON brak jest odwołań dotyczących konieczności monitorowania bieżących przedsięwzięć z zakresu HNS. W trakcie kontroli NIK, Pełnomocnik ds. HNS podjął działania zaradcze w celu zmiany powyższej decyzji poprzez zobowiązanie jednostek organizacyjnych MON realizujących zadania na rzecz wojsk sojusznicznych do składania okresowych informacji oraz wprowadzenie zapisu dotyczącego obowiązku składania przez Pełnomocnika ds. HNS Ministrowi rocznych informacji z realizacji zadań HNS. Ponadto podjął decyzję o monitorowaniu bieżącej realizacji zadań HNS poprzez wprowadzenie, od marca 2016 r. do miesięcznych odpraw Organizatora Systemu Funkcjonalnego Logistyki z kierowniczą kadrami Logistyki SZ RP, obowiązku składania informacji w zakresie: rozliczania należności za udzielone wsparcie, w tym zaległości (IWsp SZ) oraz przygotowania i realizacji zadań HNS, w ramach bieżących ćwiczeń sojusznicznych i narodowych z udziałem wojsk obcych (DG RSZ, DO RSZ).

(dowód: akta kontroli, str. 873)

Z inicjatywy Pełnomocnika ds. HNS w trakcie realizacji wsparcia przez państwo-gospodarza podczas przedmiotowych ćwiczeń zostały podjęte działania legislacyjne dotyczące problematyki HNS polegające na opracowaniu „założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o pobycie wojsk obcych z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium”, jak również „projektu rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia....2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu zakwaterowania wojsk obcych i ich personelu cywilnego przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

(dowód: akta kontroli, str. 153-155)

Pełnomocnik ds. HNS wyjaśnił, że przedsięwzięcia z zakresu realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza monitorował poprzez analizę sprawozdań z poszczególnych konferencji planistycznych i rekonesansów, brał udział w uzgadnianiu projektów porozumień technicznych i rozkazów opracowywanych do realizacji objętych kontrolą ćwiczeń. Analiza i wnioski z realizacji zadań HNS na rzecz wojsk ćwiczących w 2015 r. zostały zaprezentowane na dorocznej Konferencji HNS, w której uczestniczyli także przedstawiciele struktur pozamilitarnych zaangażowanych w realizację zadań HNS.

(dowód: akta kontroli, str. 870)

W 2015 r. w zakresie funkcjonowania systemu HNS w obszarze wsparcia przez państwo-gospodarza zostały zrealizowane zadania zgodnie z Wytocznymi Specjalistycznymi Organizatora Systemu Funkcjonalnego Logistyki.

(dowód: akta kontroli, str. 836)

W badanych ćwiczeniach państwo-gospodarz realizowało zadania wsparcia dla 4.382 żołnierzy wojsk sojuszniczych z 16 państw należących do NATO i UE w tym wojsk własnych 1.079 oraz dla 1.015 sztuk sprzętu wojskowego, tzw. „jednostek sprzętowych”.

Dla poszczególnych ćwiczeń powyższe dane kształtowały się następująco:

- „Baltops 15” - 757 żołnierzy z Wielkiej Brytanii, Danii, Estonii, Gruzji, Niemiec, Łotwy, Litwy, Holandii, Szwecji, Finlandii i Stanów Zjednoczonych oraz 65 sztuk różnego typu uzbrojenia (pojazdy transportowe, okręty i statki powietrzne).
- „Saber Strike 15” - 1.552 żołnierzy z Niemiec, Danii i Stanów Zjednoczonych oraz 480 sztuk różnego typu uzbrojenia.
- „Noble Jump 15” – 2.073 żołnierzy z Belgii, Holandii, Niemiec, Norwegii, Litwy i Węgier oraz 470 sztuk różnego typu uzbrojenia.

Do kluczowych zadań realizowanych na rzecz sił sojuszniczych w ramach udzielonego wsparcia HNS należało zabezpieczenie, monitorowanie i koordynowanie działań przyjęcia i dalszego przemieszczenia do rejonu prowadzenia ćwiczeń, zabezpieczenie logistyczne pobytu i szkolenia sił sojuszniczych.

(dowód: akta kontroli, str. 232-234)

Zasoby narodowe zostały zaangażowane w wystarczającym stopniu do wykonania ww. zadań wsparcia w ramach HNS. Nie stwierdzono braku realizacji zadań określonych w zawartych Porozumieniach Technicznych. Nie wystąpiły opóźnienia w dostarczeniu wojskom sojuszniczym zabezpieczenia logistycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 140-141, 880)

Po zakończeniu ćwiczenia „Noble Jump 15” struktury dowodzenia sojuszu NATO (NCS)²⁹, tj. Dowódca 1. Korpusu Niemiecko-Holenderskiego oraz Dowódca Dowództwa Sił Połączonych z Neapolu (realizujące ćwiczenie) wypełniły wymóg określony w Dyrektywie NATO - „Bi-SC 75-3 Collective Training and Exercise Directive” dotyczący sporządzenia meldunku o osiągnięciu celów ćwiczenia oraz spostrzeżeń. Przyjęto, że informacja ta będzie miała formę sprawozdania końcowego, podsumowującego wykonanie ćwiczenia. Elementem ww. sprawozdania jest opinia sił NATO wydana na podstawie przebiegu zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia, czy państwo-gospodarz, zgodnie z przyjętymi w zawartych porozumieniach technicznych zobowiązaniami, wykonało swoje obowiązki wynikające ze wsparcia w ramach HNS. W opinii identyfikowane są również problemy i niedomagania występujące podczas realizacji ćwiczeń w zakresie funkcjonowania systemu HNS. W lipcu 2015 r. od Dowódcy 1. Korpusu Niemiecko-Holenderskiego strona polska otrzymała ww. sprawozdanie³⁰. Siły NATO oceniły bez zastrzeżeń skuteczność działań Polski w ramach realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza oraz uznały, że w wyniku „tak doskonałego wsparcia” możliwe było osiągnięcie celu operacyjnego ćwiczenia „Noble Jump 15”. Do pozostałych dwóch ćwiczeń „Baltops 15” i „Saber Strike 15” nie miały zastosowania postanowienia ww. dyrektywy NATO, bowiem organizatorami tych ćwiczeń były struktury sił NATO (NFS)³¹ - dowództwo amerykańskie, które nie są zobowiązane do sporządzenia sprawozdań końcowych z wykonania ćwiczeń. Opinia na temat realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza została wyrażona na spotkaniu sił NATO tzw. opinia „na gorąco” po zakończeniu poszczególnych ćwiczeń. Polska

²⁹ NATO Command Structure.

³⁰ Klauzula NATO Secret.

³¹ NATO Force Structure.

jako państwo-gospodarz została wysoko oceniona odnośnie wykonania zadań wsparcia HNS na rzecz sił sojuszniczych w ramach ww. ćwiczeń. Ponadto Dowódca Operacyjny SZ RP otrzymał list od Zastępcy Dowódcy Naval Striking and Support Force NATO (STRIKFORNATO), w którym wyrażono wdzięczność i uznanie dla wsparcia udzielonego przez Polskę w ćwiczeniu „Baltops-15”.

(dowód: akta kontroli, str. 232-233)

Kontroli NIK nie podlegało planowanie operacyjne do przedmiotowych ćwiczeń sojuszniczych, jak i działania prowadzące do osiągnięcia założeń i celów ćwiczeń. Niemniej jednak z przedstawionej do kontroli informacji wynikało, że poszczególne cele operacyjne wyznaczone dla badanych ćwiczeń sojuszniczych zostały osiągnięte przez siły sojusznicze.

(dowód: akta kontroli, str. 871)

Współpraca z Pozamilitarnymi Ogniwami Obronnymi

Należy wskazać, że zadania wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS) dotyczące ćwiczenia „Noble Jump 15” wymagały znacznego zaangażowania wielu jednostek ze struktur pozamilitarnych, co wiązało się ze ścisłą współpracą cywilno-wojskową.

Współpraca struktur militarnych z pozamilitarnymi opierała się przede wszystkim na wypracowanych relacjach w ramach funkcjonowania systemu HNS pomiędzy jednostkami zajmującymi się wykonaniem zadań.

(dowód: akta kontroli, str. 95, 130-132)

W ramach koordynacji przygotowań struktur pozamilitarnych do realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza określonych dla ćwiczenia „Noble Jump 15” Pełnomocnik ds. HNS wystąpił z wnioskiem do PK HNS (w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju oraz w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim w Gorzowie Wielkopolskim) o wyznaczenie przedstawicieli do udziału w rekonesansach i konferencjach planistycznych organizowanych przez Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych (DG RSZ) w związku z ćwiczeniem „Noble Jump 15”. Zakres zadań do realizacji Pełnomocnik ds. HNS określił w powyższych wnioskach. Do ich wykonania zostały zgłoszone następujące jednostki: PKP, Lubuski UW, starostwa powiatowe, komendy Policji i Państwowej Straży Pożarnej, Wojewódzki Zarząd Dróg Portu Lotniczego Babimost oraz Straż Graniczna. W przypadku ćwiczenia „Baltops 15” nawiązana została współpraca z Urzędem Lotnictwa Cywilnego w zakresie kontroli sprzętu wojskowego i z Wojskową Komendą Transportu w Gdańsku, która we współpracy z lokalnymi zarządcami dróg i portów lotniczych i morskich zabezpieczyła przemieszczanie się wojsk sojuszniczych, a przy „Saber Strike 15” ze Strażą Graniczną i Służbą Celną. O potrzebie włączenia się do realizacji zadań HNS niezbędne struktury pozamilitarne zostały poinformowane przez komórki i jednostki organizacyjne RON z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do terminu ćwiczenia sojuszniczego. Umożliwiło to logistyczne przygotowanie się struktur pozamilitarnych do zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza.

(dowód: akta kontroli, str. 161-174, 230-232)

Zakres realizowanych zadań przez wszystkich uczestników wydzielonych do udzielenia wsparcia wojskom sojuszniczym, tj. POO i RON³², w badanych ćwiczeniach dowodzi, że współpraca pomiędzy strukturami militarnymi

³² Współdziałanie tych struktur w zakresie udzielania wsparcia jest realizowane poprzez komórki: Zarząd Logistyki – P4 (ZL-P4), Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych (IWSZ), Regionalne Bazy Logistyczne (RBLog), Wojskowe Oddziały Gospodarcze (WOG), Wojskowe Sztaby Wojewódzkie (WSzW), Szefostwo Transportu i Ruchu Wojsk-Centrum Koordynacji Ruchu Wojsk (STIRW-CKRW) i Wojskową Komendę Transportu (WKTr).

i pozamilitarnymi odbywała się w sposób komplementarny polegający na wzajemnym uzupełnianiu się. Zaangażowane struktury pozamilitarne wykonywały zadania wynikające z ich kompetencji określonych w odrębnych przepisach. I tak np. Policja w zakresie porządku publicznego zabezpieczała rejony ćwiczenia, przyjęcie kolumn na granicy i ich przejazd przez miasta Zielona Góra i Żagań; porty morskie (Szczecin, Świnoujście, Gdynia) organizowały i zabezpieczały załadunki sprzętu; oddziały generalnej dyirekcji dróg krajowych i autostrad informowały o realizacji zabezpieczenia przemieszczenia wojsk po drogach publicznych i występujących utrudnieniach; urzędy celne prowadziły odprawy celne sprzętu, urząd dolnośląski i lubuski informowały o przebiegu ćwiczenia oraz zaangażowaniu administracji zespolonej w zabezpieczenie wojsk sojuszniczych. Poza tym lubuski urząd wojewódzki udostępnił port do zorganizowania rejonu przejścia grup marszowych.

W ramach kontrolowanych ćwiczeń funkcjonowało wyznaczonych i utrzymywanych 49 PK HNS, z tego w ramach struktur: militarnych - 17 i pozamilitarnych – 32, za pośrednictwem których jednostki komunikowały się, współuczestniczyły w określaniu zadań, co miało wpływ na sprawny przepływ informacji. Informacje były przekazywane na bieżąco do właściwych osób i podmiotów uczestniczących w zadaniu. Jednostki odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych zadań osiągnęły skuteczną współpracę. Ze względu na znaczny udział struktur pozamilitarnych w wykonywaniu zadań na rzecz zabezpieczenia sił sojuszniczych w ramach ćwiczenia „Noble Jump 15”, współpraca była koordynowana bezpośrednio przez Zespół ds. Bieżącego Wsparcia (RLS/HNS – Real Live Support).

(dowód: akta kontroli, str. 93-94, 231-232)

Przebieg współpracy nie wymagał podejmowania przez Pełnomocnika ds. HNS działań w celu poprawy relacji pomiędzy uczestnikami wykonującymi zadania na rzecz zabezpieczenia wojsk sił sojuszniczych podczas ćwiczeń. Na podstawie ewidencji skarg i wniosków stwierdzono, że do Pełnomocnika ds. HNS na działalność w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS) nie wpłynęły skargi dotyczące wybranych do kontroli trzech ćwiczeń sojuszniczych.

(dowód: akta kontroli, str. 140, 871, 881)

Współpracę pomiędzy strukturami militarnymi a pozamilitarnymi koordynował bezpośrednio Pełnomocnik ds. HNS bez udziału Dyrektora Departamentu Strategii i Planowania Obronnego MON. Zgodnie z pkt. 4 ppkt 7 decyzji Nr 447/MON Pełnomocnik ds. HNS współdziałała z komórkami i jednostkami organizacyjnymi RON oraz, za pośrednictwem DSiPO, z pozamilitarnymi strukturami obronnymi odnośnie realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza. Pełnomocnik ds. HNS wyjaśnił, że działanie takie wynikało z uzgodnień przedstawicieli Zarządu Logistyki SG WP – P4 i DSiPO ze względu na konieczność maksymalnego skrócenia czasu przepływu informacji w trakcie ćwiczenia „Noble Jump 15”. Ponadto podał, że w wyniku wypracowanej przez lata praktyki realizacji zadań HNS przez struktury pozamilitarne ustalono podział kompetencyjny, z którego wynika, że bieżące wsparcie ćwiczeń wojskowych jest koordynowane bezpośrednio przez Pełnomocnika MON ds. HNS, a pozamilitarne przygotowania obronne za pośrednictwem Dyrektora DSiPO.

(dowód: akta kontroli, str. 103-104, 229)

Finansowanie zadań wsparcia przez państwo-gospodarza

W ramach wydatków części 29 – Obrona narodowa finansowano realizację zadań przez państwo-gospodarza (HNS). Całkowite wykonanie wydatków na trzy badane

ćwiczenia w 2015 r. wyniosło 5.899,4 tys. zł, w tym 2.783,0 tys. zł, tj. 47,2% zostało zwrócone na dochody budżetowe 2015 r. z tytułu refundacji wydatków przez państwa wysyłające. Pozostała kwota w wysokości 3.116,4 tys. zł, tj. 52,8% stanowiła wydatki nieodpłatne finansowane przez państwo-gospodarza, które nie podlegają refundacji, zgodnie z przyjętymi zasadami rozliczenia płatności sojuszniczych³³.

(dowód: akta kontroli, str. 141)

Według stanu na koniec 2015 r. ogółem zaległości budżetu państwa z tytułu spłaty poniesionych wydatków (kosztów) udzielonego wsparcia przez państwo-gospodarza wyniosły 30.101,3 tys. zł, w tym 159,8 tys. zł stanowiły należności dotyczące kontrolowanych ćwiczeń, odpowiednio „Baltops 15” - 150,0 tys. zł i „Noble Jump 15” - 9,8 tys. zł.

W odpowiedzi na pytanie skierowane do Ministra dotyczące działań jakie zostaną podjęte w celu wyegzekwowania zaległych należności z tytułu spłaty wydatków (kosztów) udzielonego wsparcia przez państwo-gospodarza Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej wyjaśnił, że zaległości dotyczyły głównie paliwa i oleju napędowego pobranego przez stronę amerykańską; zostały podjęte rozmowy z przedstawicielami Defence Logistic Agency Energy (DLA Energy) zajmującymi się problematyką rozliczeń finansowych za paliwa, którzy zadeklarowali pomoc w spłacie zadłużenia. Podał również, że do wskazanych przez stronę amerykańską punktów kontaktowych przekazane zostanie zestawienie stanu nieuregulowanych należności z ww. tytułu wraz z kopiami faktur. Ponadto wyjaśnił, że „(...) prowadzone są prace w sprawie zawarcia porozumienia wykonawczego do Umowy nabycia i usług wzajemnych ACSA (...) w sprawie wzajemnych dostaw paliw. Powyższe porozumienie pozwoli na wystawienie jednej faktury zbiorczej za dany okres rozliczeniowy, w miejsce kilkudziesięciu, co w efekcie przyczyni się do usprawnienia kontroli nad rozliczaniem i ewentualnym egzekwowaniem należności”. Sekretarz Stanu poinformował, że dla wzmocnienia systemu egzekwowania zaległych należności od wojsk sojuszniczych, z dniem 1 lutego 2016 r., w Inspektoracie Wsparcia SZ utworzono Oddział Rozliczeń Międzynarodowych, któremu powierzono dokonywanie kompleksowych rozliczeń z tytułu wsparcia udzielonego wojskom państw sojuszniczych. Jednocześnie Minister Obrony Narodowej postanowił w § 1 pkt 2 decyzji Nr 22/MON³⁴, że w zakresie wsparcia udzielonego wojskom obcym, właściwym w zakresie rozliczania wpływów, w tym wystawiania dowodów księgowych, jest Szef Inspektoratu Wsparcia SZ, który został zobowiązany do określenia szczegółowych zasad rozliczania w przedmiotowym zakresie.

(dowód: akta kontroli, str. 731, 854-856)

Z informacji uzyskanych od Pełnomocnika ds. HNS wynika, że według stanu na dzień 16 lutego 2016 r. Szef Inspektoratu Wsparcia SZ nie określił szczegółowych zasad rozliczania wpływów z tytułu udzielonego wsparcia wojskom obcym. Natomiast zgodnie z harmonogramem przedsięwzięć dotyczących opracowania, uzgodnienia i wdrożenia rozkazu Szefa IWsp SZ w sprawie szczegółowych zasad rozliczania wpływów w powyższym zakresie, do dnia 29 lutego 2016 r. (tj. do dnia zakończenia kontroli NIK) zostaną uzgodnione postanowienia rozkazu w komórkach wewnętrznych Inspektoratu. W terminie późniejszym przeprowadzone będą uzgodnienia, podpisanie rozkazu, opracowanie wytycznych oraz szkolenia.

³³ Porozumienie Standaryzacyjne (STANAG 3113 i STANAG 2034) oraz umowy międzynarodowe.

³⁴ Decyzja Nr 22/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 lutego 2016 r. zmieniająca decyzję w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Funduszu Modernizacji Sił Zbrojnych (Dz. Urz. MON z 2016 r. poz. 12). Weszła w życie z dniem 16 lutego 2016 r.

Rozpoczęcie stosowania nowego systemu rozliczeń wpływów z tytułu wsparcia udzielonego wojskom obcym przewidziano na dzień 1 kwietnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli, str. 872)

W Porozumieniu Ogólnym (MOU)³⁵ i Porozumieniach Technicznych dotyczących ćwiczeń: „Saber Strike-15”, „Baltops-15” i „Noble Jump-15”, brak było postanowień w zakresie egzekwowania należności w tym zaległości z tytułu spłaty kosztów poniesionych przez państwo-gospodarza RP.

(dowód: akta kontroli, str. 454-716)

Prace legislacyjne w zakresie funkcjonowania systemu HNS

Wynikiem prac legislacyjnych podjętych przez Zarząd Logistyki – P4 SG WP było wydanie przez Ministra rozporządzenia z dnia 11 maja 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu zakwaterowania wojsk obcych i ich personelu cywilnego, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³⁶. Dokonana zmiana rozporządzenia stworzyła warunki do bezpłatnego zakwaterowania żołnierzy wojsk Państw-Stron Traktatu Północnoatlantyckiego i członków personelu cywilnego wydzielonych do wzmocnienia systemu obronnego Rzeczypospolitej Polskiej, tak jak dla żołnierzy Sił Zbrojnych RP.

W wyniku podjętych w 2015 r. prac legislacyjnych nad zmianami ustawy z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium zostały opracowane i uzgodnione przez Zarząd Logistyki – P4 SG WP założenia projektu przedmiotowej ustawy³⁷ w zakresie m.in.:

- a) wydawania zgód na pobyt i przemieszczanie się wojsk obcych poprzez m.in.:
  - wydłużenie okresu pobytu wojsk sojuszniczych, na który zgodę wydaje Minister Obrony Narodowej z nieprzekraczającego trzech miesięcy do nieprzekraczającego 12 miesięcy oraz rozszerzenie katalogu podmiotów objętych zgodą;
  - wydawanie zgód na pobyt wojsk obcych przez Dowódcę Generalnego RSZ, Dowódcę Operacyjnego RSZ, Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych w ramach upoważnienia nadanego przez Ministra Obrony Narodowej;
  - zmianę zakresu informacji zawartych w wydanej zgodzie oraz określenie jednostki organizacyjnej MON koordynującej pobyt wojsk obcych na terytorium RP;
  - rozszerzenie o szefa jednostki organizacyjnej właściwej do spraw transportu i ruchu wojsk katalogu podmiotów, których Minister Obrony Narodowej może upoważnić do wyrażania zgody na przemieszczanie się wojsk obcych.
- b) wprowadzenia unormowań dotyczących realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS) na rzecz wojsk sojuszniczych przebywających lub przemieszczających się przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez organy administracji publicznej oraz koordynacji zadań w tym zakresie przez Ministra

³⁵ Zawarte między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Naczelnym Dowództwem Sił Zbrojnych NATO w Europie oraz Kwaterą Naczelnego Sojuszniczego Dowódcy NATO do spraw Transformacji w sprawie zapewnienia wsparcia przez państwo-gospodarza dla operacji NATO prowadzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podpisane w dniu 26 września 2005 r.

³⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 722. Przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie z dniem 10 czerwca 2015 r. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 listopada 2000 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu zakwaterowania wojsk obcych i ich personelu cywilnego, przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 107, poz. 1137 ze zm.).

³⁷ „Założenia projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium”.

Obrony Narodowej. Przyjęte w powyższych założeniach projektu ustawy zmiany dotyczyły m.in.:

- zamieszczenia definicji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza;
- określenia, że tworzenie warunków realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza będzie realizowane przez organy administracji publicznej w ramach planowania obronnego oraz planowania HNS, które będą zobowiązane do: ujmowania zadań wsparcia państwa-gospodarza w dokumentach planowania obronnego; tworzenia i utrzymywania punktów kontaktowych HNS;
- tworzenia, utrzymywania i aktualizacji baz danych o zasobach obronnych na potrzeby HNS obejmujących: charakterystykę obiektów infrastruktury cywilnej możliwych do wykorzystania przez siły sojusznicze, możliwości wydzielania zasobów, świadczenia usług w poszczególnych obszarach wsparcia;
- uczestniczenia w procesie planowania, organizowania i realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza; nałożenie na organy administracji publicznej, przedsiębiorców i inne podmioty obowiązku udzielania informacji dotyczących posiadanych zasobów na potrzeby tworzenia, utrzymywania i aktualizacji baz danych o zasobach obronnych na potrzeby HNS.

Dyrektor DSiPO, w trakcie uzgodnień, wskazał na zasadność uregulowania w nowelizowanej ustawie problematyki dotyczącej funkcjonowania narodowego systemu HNS stwierdzając, m.in., że: *„Jednym z celów projektowanej nowelizacji ustawy powinno być stworzenie przejrzystych rozwiązań prawnych opisujących funkcjonowanie oraz strukturę narodowego systemu HNS. (...) Istota proponowanych rozwiązań sprowadza się do stworzenia czytelnych rozwiązań prawnych pozwalających na budowanie systemu HNS w sposób zintegrowany, uwzględniający militarną i pozamilitarną część systemu obronnego państwa.”*

Propozycje wprowadzenia zapisów zgłoszone przez DSiPO zostały uwzględnione w założeniach projektu ustawy.

Opracowane przez Zarząd Logistyki P-4 „Założenia projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium” w zakresie ułatwienia procedur przyjęcia i pobytu sił sojuszniczych były zgodne z postanowieniami „Planu wzmocnienia bezpieczeństwa państwa” przyjętego przez Radę Ministrów.

Uwzględniając ww. propozycje Sekretarz Stanu MON na spotkaniu w dniu 29 grudnia 2015 r. podjął decyzję o opracowaniu projektu ustawy o zmianie ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium.

(dowód: akta kontroli, str. 13-75, 731-733, 780-792, 854-856)

Ponadto Pełnomocnik ds. HNS zainicjował prace nad zmianą ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁸, w wyniku których Minister Obrony Narodowej doprowadził do zmiany przedmiotowej ustawy, co umożliwiło przekazywanie środków finansowych otrzymanych z tytułu zwrotu poniesionych kosztów za udzielone wsparcie HNS na Fundusz Modernizacji Sił Zbrojnych.

(dowód: akta kontroli, str. 347-351, 870)

³⁸ Dz. U. z 2015 r. poz. 1716.

W trakcie kontroli został wprowadzony do użytku w resorcie obrony narodowej, z dniem 15 lutego 2016 r., dokument doktrynalny pn. „Wsparcie przez państwo-gospodarza” DD-4.5 (B)³⁹ podpisany przez działającego z upoważnienia Ministra Obrony Narodowej Szefa Sztabu Generalnego WP.

Stwierdzono, że dokumenty pn. „Uwarunkowania, założenia i procedury realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza-DD/4.5.1(A)” (instrukcja) oraz „Procedury zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – DD/4.5.1.1. (A) zawierały postanowienia (zapisy) odnoszące się do nieobowiązujących aktów prawnych oraz dotyczące zadań nieistniejących struktur organizacyjnych, a przez to wymagały aktualizacji. Pełnomocnik ds. HNS poinformował pisemnie 18 stycznia 2016 r. właściwe podmioty⁴⁰ o rozpoczęciu prac nad nowelizacją instrukcji „Uwarunkowania, założenia i procedury realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza” DD/4.5.1 (A)⁴¹ oraz „Procedur zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” DD/4.5.1.1 (A)⁴². W wyniku nowelizacji powyższych dokumentów zostanie opracowana jedna instrukcja szczegółowo opisująca uwarunkowania oraz zasady planowania i realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. Potrzeba nowelizacji powyższych dokumentów wynikała m.in. z opracowania ww. dokumentu „Wsparcie przez państwo-gospodarza” DD-4.5 (B) oraz zmian organizacyjno-funkcjonalnych dotyczących realizacji zadań HNS. Szef Zarządu Logistyki – P4 wyjaśnił, że planowany termin nowelizacji to 31 grudnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli, str. 210, 221-227, 304-452)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Brak aktualizacji dokumentu pn. „Zasady funkcjonowania bazy danych na potrzeby realizacji zadań wynikających z funkcji państwa gospodarza”.
2. W wydanej przez Ministra zgodzie wojsk obcych na terytorium RP, w formie decyzji Nr 168/MON, nie zostały określone trasy przejazdu, co nie spełniało wymagania art. 3 ust. 2 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych.
3. Niezawiadamianie organów władzy publicznej o wyrażonych zgodach Ministra na pobyt wojsk obcych, co było niezgodne z art. 3 ust. 4 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych.
4. Porozumienie Techniczne dla realizacji ćwiczenia „Saber Strike 15” zostało podpisane przez przedstawiciela strony polskiej – bez oznaczenia daty wymaganej treścią Porozumienia. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej (działający z upoważnienia Ministra) udzielił imiennego

³⁹ Wprowadzony decyzją Nr 10/Log/P4 Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 lutego 2016 r. w przedmiotowej sprawie. Poprzednio w resorcie obrony narodowej funkcjonowała „Doktryna wsparcia przez państwo-gospodarza-DD/4.5” wprowadzona do użytku rozkazem Nr 894/Log./P4 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 25 października 2005 r. w sprawie wprowadzenia do użytku w resorcie obrony narodowej „Doktryny wsparcia przez państwo gospodarza- DD/4.5”.

⁴⁰ Tj. Szefa Sztabu Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, Szefa Sztabu Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych, Dyrektora Centrum Doktryn i Szkolenia SZ, Dyrektora Departamentu Strategii i Planowania Obronnego, Zastępcę Szefa Inspektoratu Wsparcia SZ – Szefa Logistyki, Szefa Szefostwa Transportu i Ruchu Wojsk.

⁴¹ Szt. Gen. 1609/2008.

⁴² Szt. Gen. 1638/2011. Rozkaz Nr 813/Log./P4 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 2 września 2011 r. w sprawie wprowadzenia do użytku w Siłach Zbrojnych RP „Procedur zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – DD/4.5.1.1 (A). Zgodnie z pkt. 1 i 2 rozkazu Szef Sztabu Generalnego WP rozkazał: 1. Wprowadzić do użytku w siłach zbrojnych RP „Procedury zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – DD/4.5.1.1 (A) stanowiące załącznik do niniejszego rozkazu. 2. Szefowi Zarządu Planowania Logistyki – P4 dokonywać zmian w dokumencie, o którym mowa w pkt 1. , w celu jego aktualizacji. Rozkaz wszedł w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązującą od 1 grudnia 2011 r.

pełnomocnictwa 17 czerwca 2015 r. Szefowi Zarządu Planowania Logistycznego – J4 Dowództwa Generalnego RSZ. W postanowieniach końcowych powyższego Porozumienia w pkt. 5.1. „Rozpoczęcie obowiązywania”, zapisano, że „*Niniejsze TA i załączone do niego Aneksy, które stanowią integralną część niniejszego TA zaczną być stosowane w dniu złożenia ostatniego podpisu*”. Ostatni podpis został złożony w dniu 7 lipca 2015 r. przez stronę niemiecką, natomiast ćwiczenie „Saber Strike 15” zostało przeprowadzone w dniach od 5 czerwca 2015 r. do 20 czerwca 2015 r. Ponadto przedstawicielowi strony polskiej udzielono pełnomocnictwa do podpisania przedmiotowego Porozumienia dnia 17 czerwca 2015 r., tj. na trzy dni przed zakończeniem ćwiczeń. Udzielenie powyższego pełnomocnictwa pod koniec ćwiczenia (17 czerwca 2015 r.) uniemożliwiło jego podpisanie przedstawicielowi strony polskiej najpóźniej z dniem rozpoczęcia ćwiczenia (5 czerwca 2015 r.). Podpisanie natomiast Porozumienia przez przedstawiciela strony niemieckiej (7 lipca 2015 r.) po przeprowadzonym ćwiczeniu, skutkowało tym, że wszystkie zawarte w nim postanowienia nie mogły być z formalnego punktu widzenia stosowane w trakcie badanego ćwiczenia, jak i po jego zakończeniu, tj. do dnia złożenia ostatniego podpisu.

5. Niezaktualizowanie obowiązujących dokumentów pn. „Uwarunkowania, założenia i procedury realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza - DD/4.5.1(A)” oraz „Procedury zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej - DD/4.5.1.1.(A)” - do czasu podjęcia w trakcie kontroli NIK prac nad ich aktualizacją. Powyższe dokumenty zawierały postanowienia uchylonych aktów prawnych oraz nieistniejących struktur organizacyjnych (tj. dowództwa Rodzajów Sił Zbrojnych, okręgi wojskowe).

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że ani w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ani w wydanym na jej podstawie, rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego, nie określono zakresu pomocy cywilnej i wojskowej udzielanej przez RP w czasie pokoju, kryzysu i wojny sojuszniczym siłom zbrojnym, pomimo tego, że wsparcie państwa-gospodarza - zgodnie z dokumentem doktrynalnym NATO - musi być oparte na rzeczywistych możliwościach państwa-gospodarza z uwzględnieniem priorytetów narodowych i wymagań państwa-gospodarza. Oznacza to, że zakres tej pomocy jest ograniczony rzeczywistymi możliwościami państwa gospodarza.
2. Stwierdzono brak unormowań, w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, dotyczących kompetencji Ministra do koordynowania zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, w czasie pokoju i kryzysu. Kompetencje Ministra do koordynowania zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, na czas wojny, określono natomiast w ustawie o stanie wojennym.

Zdaniem NIK za właściwe należy uznać umiejscowienie zadań Ministra dotyczących koordynacji działań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, w czasie pokoju i kryzysu, w ustawie o powszechnym obowiązku obrony, ponieważ w tej ustawie i aktach wykonawczych do niej kompleksowo uregulowano problematykę obronną i wprowadzono pojęcie zadań wynikających z obowiązków państwa gospodarza oraz określono zadania Szefa Inspektoratu Wsparcia SZ.

3. Zdaniem NIK utrzymywanie obowiązku określonego w art. 3 ust. 4 ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych, dotyczącego niezwłocznego zawiadomienia innych zainteresowanych organów władzy publicznej, bez określenia kryteriów lub warunków, uznania organu za zainteresowany, powoduje obowiązek powiadomienia każdego organu władzy publicznej, w przypadku gdy uzna się go za organ zainteresowany. Biorąc pod uwagę zmiany w liczebności wojsk ćwiczących na terytorium RP, co wynika z dynamiki organizowanych ćwiczeń sojuszniczych, wykonanie powyższego obowiązku wobec innych zainteresowanych organów władzy publicznej może przybrać skalę masową, co spowoduje spiętrzenie prac związanych z koniecznością zawiadomienia tych organów.
4. NIK zwraca uwagę na potrzebę ujęcia w zakresie działania Pełnomocnika ds. HNS zadań obejmujących pozyskiwanie na bieżąco informacji o realizowanych przedsięwzięciach w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza, w tym o stanie należności budżetowych.
5. Zadaniem NIK, istnieje potrzeba rozszerzenia zakresu działania Pełnomocnika ds. HNS w pkt. 4 ppkt 7 decyzji Nr 447/MON o zapis dopuszczający możliwość bezpośredniej współpracy Pełnomocnika ds. HNS z pozamilitarnymi strukturami obronnymi państwa, w celu usprawnienia, w tym skrócenia, procesu decyzyjnego.

Ocena cząstkowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Minister zapewnił prawidłową organizację i koordynację zadań wsparcia przez państwo-gospodarza na rzecz sił sojuszniczych. Minister wydał stosowną decyzję, w której określił zadania dla kierowników komórek i jednostek organizacyjnych RON uczestniczących w tym obszarze działania. Stosownie do wymagań ustawowych Minister wydał zgody na pobyt wojsk sojuszniczych na terytorium RP, wskazał odpowiedzialnego za realizację wydanych zezwoleń oraz określił zadania dla właściwych organów. Struktury organizacyjne HNS (militarne i pozamilitarne) zapewniały realizację zadań wsparcia przez państwo-gospodarza podczas trzech ćwiczeń. Przeprowadzone przez Pełnomocnika ds. HNS szkolenia na potrzeby zarówno struktur militarnych, jak i pozamilitarnych podniosły kwalifikacje osób biorących w nich udział. Współpraca pomiędzy strukturami militarnymi, a pozamilitarnymi była bezpośrednio wykonywana przez Pełnomocnika ds. HNS, co zwiększyło jej efektywność. W Ministerstwie Obrony Narodowej funkcjonowała Centralna Baza Danych, w której gromadzono narodowe zasoby obronne przeznaczone do realizacji zadań HNS, zgodnie z wymaganiami określonymi w Protokole ustaleń.

Niezależnie od powyższego, w trakcie kontroli NIK stwierdzono nieprawidłowości dotyczące: niedostosowania dokumentów w zakresie HNS do wymogów przepisów prawa powszechnie obowiązującego i aktualnej struktury organizacyjnej, niewykonywania wymaganych przepisami prawa obowiązków, udzielania pełnomocnictwa do podpisania Porozumienia Technicznego odnoszącego się do ćwiczenia pod koniec terminu realizacji ćwiczenia.

Ponadto NIK sformułowała uwagi systemowe w związku z nieokreśleniem zakresu pomocy wojskowej i cywilnej udzielanej sojuszniczym siłom zbrojnym oraz brakiem unormowań dotyczących kompetencji Ministra do koordynowania zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, w czasie pokoju i kryzysu.

2. Nadzór i kontrola nad wykonaniem zadań wsparcia przez państwo-gospodarza

Sprawowanie nadzoru

Opis stanu faktycznego

Rada Ministrów Protokołem ustaleń powierzyła Ministrowi Obrony Narodowej koordynację całokształtu przygotowań podejmowanych przez organy administracji rządowej oraz ogólny nadzór nad realizacją zadań HNS.

Minister sprawował w resorcie obrony narodowej nadzór nad funkcjonowaniem systemu HNS poprzez bieżące monitorowanie, które odbywało się na podstawie meldunków (tygodniowych i miesięcznych), odpraw (półrocznych i rocznych) Organizatora Systemu Funkcjonalnego Logistyki z kierowniczą kadrami logistyki SZ oraz konferencji HNS, w których uczestniczyły także struktury pozamilitarne zaangażowane w realizację zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. Minister wyjaśnił, że do sprawowania nadzoru służyły również wnioski z analiz sprawozdań z konferencji planistycznych i rekonesansów poprzedzających rozpoczęcie ćwiczeń sojuszniczych, jak i informacje uzyskiwane w trakcie uzgadniania Porozumień Technicznych. W związku z realizacją ćwiczeń, Minister wydawał decyzje dotyczące zgód na pobyt wojsk sojuszniczych na terytorium RP oraz udzielał pełnomocnictw do podpisywania Porozumień Technicznych. W wyniku sprawowanego przez Ministra nadzoru nad funkcjonowaniem systemu HNS zostały sformułowane przez kierownictwo MON wnioski w zakresie problematyki HNS dotyczące m.in.: wzmocnienia struktur Sił Zbrojnych, zaangażowania struktur pozamilitarnych w procesie planistycznym oraz podjęcia prac legislacyjnych.

(dowód: akta kontroli, str. 873, 876-877)

Kontrole funkcjonowania systemu HNS

Departament Strategii i Planowania Obronnego realizując obowiązek określony w § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli wykonania zadań obronnych⁴³, w imieniu Ministra organizował i prowadził kontrole kompleksowe m.in. w ramach obszaru dotyczącego przygotowania do realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza realizowanych na rzecz wojsk sojuszniczych (§ 4 pkt 4 ww. rozporządzenia). W 2015 r. DSiPO przeprowadził cztery kontrole kompleksowe w strukturach pozamilitarnych, które zgodnie z zatwierdzonym przez Prezesa Rady Ministrów planem kontroli obejmowały zakresem podmiotowym dział administracji rządowej Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz trzy województwa, tj. łódzkie, świętokrzyskie i pomorskie. Natomiast zakres przedmiotowy kontroli dotyczył przygotowania do realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza, utrzymywania i funkcjonowania punktów kontaktowych, opracowywania dokumentów na potrzeby HNS oraz prowadzenia baz danych. Wyniki kontroli wykazały, że przyjęte rozwiązania w kontrolowanym dziale i województwach zapewniają na dobrym poziomie wykonywanie zadań w ramach HNS. Kontrola pozytywnie odniosła się do zorganizowania i przygotowania przez służby Policji i Państwowej Straży Pożarnej zadań HNS, wykorzystywania aplikacji bazy danych E-KOZ HNS do zarządzania danymi niezbędnymi do określania potrzeb i możliwości wsparcia wojsk, współpracy jednostek cywilnych z jednostkami wojskowymi oraz do ujmowania przez struktury pozamilitarne tematyki wsparcia przez państwo-gospodarza w szkoleniu obronnym.

⁴³ Dz. U. z 2004 r. Nr 16, poz. 151.

Zakres podmiotowy przeprowadzonych przez ww. Departament w 2015 r. czterech kontroli nie obejmował struktur pozamilitarnych zajmujących się wykonaniem wyznaczonych zadań HNS w badanych przez NIK ćwiczeniach sojusznicznych.

(dowód: akta kontroli, str. 100-104)

Biuro Audytu Wewnętrznego (BAW) nie prowadziło dotychczas zadań audytowych dotyczących funkcjonowania systemu HNS. Stwierdzono natomiast, że przy koordynowanym przez BAW zadaniu audytowym dotyczącym dochodzenie należności budżetowych wskazano na ryzyko odzyskiwania należności z tytułu pełnienia funkcji państwa-gospodarza.

(dowód: akta kontroli, str. 107)

Zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej⁴⁴, Minister jest właściwy do zlecenia przeprowadzania kontroli w jednostkach organizacyjnych resortu obrony narodowej.

Minister decyzją Nr 447/MON powierzył dyrektorowi Departamentu Kontroli MON zapewnienie warunków do monitorowania realizacji postanowień niniejszej decyzji, jak też wykonywania zadań wynikających z funkcjonowania systemu HNS, poprzez uwzględnienie tej problematyki w prowadzonych kontrolach (pkt 9).

Dyrektor DK poinformował, że w 2015 r. obowiązek dotyczący zapewnienia warunków monitorowania realizacji postanowień ww. decyzji wykonał poprzez udział przedstawicieli DK w Zespole Analizy i Oceny Ćwiczenia w ramach ćwiczenia pk. „Jesień-15”. Zakres monitoringu umożliwił sprawdzenie procedur przyjęcia i zabezpieczenia na terytorium RP wojsk sojusznicznych, natomiast zgłoszone propozycje usprawnień zostały zawarte w dokumencie niejawnym „Sprawozdanie z wieloszczeblowego ćwiczenia dowódczo-sztabowego wspomaganego komputerowo pk. Jesień-15”, który zatwierdził Minister. Pracownicy DK uczestniczyli również w ćwiczeniach taktycznych i treningach sztabowych pk. „Śląsk 15” i „Jowisz 15”.

Problematyka funkcjonowania systemu HNS w okresie objętym kontrolą nie była uwzględniona w czynnościach kontrolnych DK. Ostatnia kontrola⁴⁵ w tym obszarze została przeprowadzona przez DK w 2006 r., a jej wyniki m.in. wskazały na potrzebę usprawnienia działania baz danych o zasobach na rzecz HNS i ujmowania zagadnień HNS w działalności szkoleniowej. Dyrektor DK wyjaśnił, że brak przeprowadzania w latach 2007-2015 kontroli w zakresie wykonania zadań związanych z funkcjonowaniem systemu HNS wynikał z analizy ryzyka, która nie wskazywała na istnienie zagrożeń w obszarze HNS.

(dowód: akta kontroli, str. 105-109)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Oszacowanie niskiego poziomu ryzyka dla obszaru HNS, zdaniem NIK, nie stanowiło wystarczającej przesłanki dla DK do niepodjęcia kontroli z tego obszaru przez okres ośmiu lat, pomimo postanowień decyzji Nr 447/MON

⁴⁴ Dz. U. Nr 185, poz. 1092 ze zm.

⁴⁵ Pt. „Realizacja zadań wynikających z obowiązku państwa-gospodarza i państwa-wysyłającego (HNS) w wybranych komórkach organizacyjnych resortu obrony narodowej”.

Ministra w tym zakresie oraz poprzednio obowiązującej⁴⁶. Brak kontroli w obszarze HNS ograniczył możliwości Ministra w sprawowaniu bieżącego nadzoru.

Ocena cząstkowa

W ocenie NIK sprawowany przez Ministra nadzór nad funkcjonowaniem systemu HNS w formie monitorowania, analizowania, uzgadniania dokumentów wykonawczych do umowy międzynarodowej (MOU), wnioskowania, akceptowania projektów pełnomocnictw i dokumentów wykonawczych, decyzji zapewnił wykonanie zadań wsparcia przez państwo-gospodarza. Jednakże - zdaniem NIK - wykonywanie czynności nadzorczych było ograniczone z powodu niezlecania Pełnomocnikowi ds. HNS zadań w zakresie wsparcia przez państwo-gospodarza. Zdaniem NIK brak kontroli obszaru wsparcia przez państwo-gospodarza również ograniczyło możliwości Ministra w zakresie nadzoru.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁷, wnosi o podjęcie działań w celu:

1. Unormowania w przepisach prawa powszechnie obowiązującego kompetencji Ministra Obrony Narodowej do koordynowania zadań państwa-gospodarza wynikających z umów międzynarodowych, w czasie pokoju i kryzysu.
2. Uregulowania w przepisach prawa powszechnie obowiązującego zakresu pomocy cywilnej i wojskowej udzielanej przez Rzeczpospolitą Polską w czasie pokoju, kryzysu i wojny sojusznicznym siłom zbrojnym.
3. Udzielania pełnomocnictwa do podpisania Porozumienia Technicznego dla realizacji ćwiczenia przed jego rozpoczęciem.
4. Rozważenia podjęcia działań legislacyjnych mających na celu wyeliminowanie obowiązku zawiadamiania innych zainteresowanych organów władzy publicznej o wydanych zgodach na pobyt wojsk obcych.
5. Zawiadamiania Prezydenta RP, Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu o wyrażonych przez Ministra Obrony Narodowej zgodach na pobyt wojsk obcych oraz unormowania w procedurach wewnętrznych wykonania tego obowiązku.
6. Unormowania zadań Pełnomocnika MON ds. HNS w zakresie bieżącego pozyskiwania informacji o realizowanych przedsięwzięciach wsparcia przez państwo-gospodarza, w tym o stanie należności budżetowych.
7. Zaktualizowania „Zasad funkcjonowania bazy danych na potrzeby realizacji zadań wynikających z funkcji państwa gospodarza”, instrukcji „Uwarunkowania, założenia i procedury realizacji zadań wsparcia przez państwo-gospodarza” DD/4.5.1 (A) oraz „Procedur zabezpieczenia pobytu i tranzytu wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” DD/4.5.1.1 (A).

⁴⁶ Decyzja Nr 531/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie funkcjonowania w resorcie obrony narodowej systemu realizacji zadań wynikających z obowiązków państwa-gospodarza oraz państwa wysyłającego (Dz. Urz. MON z dnia 19 grudnia 2008 r.).

⁴⁷ Dz.U. z 2015 r. poz.1096.

8. Ujęcia w decyzji Nr 447/MON zapisu dopuszczającego możliwość realizowania przez Pełnomocnika MON ds. HNS bezpośredniej współpracy ze strukturami pozamilitarnymi.
9. Przeprowadzania kontroli zadań wynikających z funkcjonowania systemu HNS zgodnie z decyzją Nr 447/MON w celu wzmocnienia przez Ministra Obrony Narodowej bieżącego nadzoru.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, przysługuje Panu Ministrowi prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia *M* marca 2016 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Mieczysław Łuczak

Podpis